

Beretning
om
den økonomiske Tilstand
i
Romsdals Amt
i Femaaret 1881—1885.

Udgiven af
Det statistiske Centralbureau.

KRISTIANIA.
RINGVOLDS BOGTRYKKERI.
1887.

XV.

Romsdals Amt,

Underdanigst Beretning

**om den økonomiske Tilstand m. v. i Romsdals Amt
i Femaaret 1881--1885.**

A. Landdistriktet.

1. Jordbrug.

Aarene 1882, 1883 og 1884 gav for Jordbrugets Vedkommende i det store og hele et noksaa tilfredsstillende Udbytte. Dette kan derimod ikke siges om Periodens tvende andre Aar, der især, hvad 1885 angaar, nærmest maa betegnes som Misvækstaar, ialfald for Kornets Vedkommende. Skjønt det vel ikke kan siges, at Jordbruget her i Amtet i Femaarsperioden har gjort betydelige Fremskridt, er det dog utvivlsomt, at Sandsen for denne Amtets vigtigste Næringsgren er i Fremgang, Dette aabenbarer sig især i en skjønssommere Behandling af Gjødselen, i Anvendelsen af hensigtsmæssigere Agerdyrkningsredskaber og i, at der nu mere og mere lægges Vind paa Engdyrkning, noget der selvfølgelig bevirker en rigeligere Gjødselproduktion. Denne for Jordbruget saa vigtige Omstændighed er vistnok langtfra gaet ind i Landmandens Bevidsthed i ønskelig Grad; men jeg har dog Grund til at tro, at man paa flere Steder begynder at faa Øinene op for det lidet regningsvarende i at bruge et forholdsvis stort, men daarlig gjødslet Areal Agerland. Overgjødning af Eng, tildels med flydende, i Gjødselkummer opsamlet Gjødning, begynder ogsaa at vinde Udbredelse. Anvendelsen af Slaatemaskiner begynder lidt efter lidt at vinde Indgang; saaledes skal omkring 50 Høstemaskiner være anskaffede i Nordmøre. Surendalen har de fleste, nemlig 19 Stkr., derefter kommer Sundalen med 12, Øksendalen med 6, Kvernæs med 4 og Edø med 3 samt nogle andre Herreder med 1 à 2 Stkr. Tærskemaskiner ere nu i almindelig Brug. Hvor dertil er Anledning, benyttes til disse Vandkraft, ellers dels Heste- og dels Haandkraft. I Stranden og Norddalen paa Søndmøre findes ikke saa ganske faa Radsaamaskiner.

Vaarbeiting paa Indmark er vistnok endnu temmelig almindelig, men der vises dog glædelige Spor til Bedring ogsaa i dette Forhold.

Hvormeget der i Perioden er opdyrket af Nyland, ser jeg mig ikke istand til med tilnærmelsesvis Sikkerhed at angive; at der i flere Herreder er opryddet endel og i enkelte endog flere Tusinde Ar, vise de af Lensmændene om dette Forhold meddelte Opgaver. Støttende sig til Meddelelse af vedkommende Lensmand udtaler Romsdals Foged i sin Beretning, at Jordbruget ogsaa inden nærværende Periode synes at have gjort raske Fremskridt i de udensundske Distrikter, Sund og Vaagø, hvad han er tilbøielig til at tro for nogen Del staar i Forbindelse med, at Fiskeriet, og det især Sildefiskeriet, der i disse Distrikter tidligere har afgivet et saa væsentligt Bidrag til Befolkningens Underhold, i de senere Aar har givet et forholdsvis lidet Udbytte. At et lignende Forhold for en Del finder Sted ialfald i enkelte af Amtets øvrige Fiskedistrikter, har jeg Grund til at tro. Jeg deler forøvrigt ganske den af Romsdals Foged udtalte Mening, at det overhovedet vilde staa bedre til med Jordbruget, om Gaardbrugerne vilde afholde sig fra at spekulere saameget i de ofte meget usikre Sommersildfiskerier og anvende den dertil benyttede Tid til at dyrke og forbedre sit Jordbrug. Ikke alene den Omstændighed, at nævnte Fiskeri, der kræver betydelige Udgifter til Udrustning, i de senere Aar saagodtsom har slaaet ganske feil, men ogsaa - og det kanske i endnu højere Grad - den, at Befolkningen ved sin Befatning med Fiskeriet ledes bort fra sit Stel med Jordbruget i den kostbare Aannetid, har sikkerligen været en bidragende Aarsag til, at flere Gaardbrugere ere gaaede tilbage i økonomisk Henseende.

Af andre Aarsager, der maa antages at have bidraget til, at Amtets forøvrigt ikke langt fremskredne Jordbrug ikke i Femaaret er gaaet saaledes fremad, som ønskeligt kunde være, maa i første Række nævnes den i Distriktet raadende Pengemangel, der i nærværende Periode formentlig endog har været større end i den næstforegaaende. Kun et Mindretal af Amtets Gaardbrugere have havt Raad til at anvende nogen betragtelig direkte Pengeudredsel til Dyrkning af sin Jord. Videre kan nævnes de forholdsvis temmelig høie Tjenerlønninger, et Forhold, der for en væsentlig Del skriver sig fra den hos Bondegutter i Almindelighed herskende Ulyst til at tage fast Tjeneste. At Tjenerlønningerne i det forløbne Femaar have været højere end i det næstforegaaende, tror jeg dog ikke; men Tingen er, at Jordbruget, hvis Produkter i de senere Aar have været mindre godt betalte, ikke længere taaler at belastes med de for en Tid tilbage, da Produkterne betaltes bedre, stedfindende høie Arbejdspriser. Man hører ogsaa ikke saa sjelden Gaardbrugerne udtale, at de ere nødte til at indskrænke Arbejdshjælpen til hvad Gaardens almindelige Drift med Nødvendighed kræver.

I min forrige Femaarsberetning paapegede jeg, at Jordfællesskabet, der her i Amtet endnu er temmelig udbredt, maa have en hemmende Indflydelse paa en rationel Gaardsdrift, idet Forholdet lægger afgjørende Hindringer iveien for Jordens Fredning. Jeg fastholder fremdeles denne

Mening og jeg er meget tilbøielig til at tro, at den foran paapegede, endnu saa almindelig udbredte Uskik, at vaarbeite paa Indmarken, i Jordfællesskabet har sin bedste Støtte. Naar En ikke kan have sin Mark i Fred for fremmede Kreaturer, kan man jo ikke vente, at han vil undlade at lade sine egne Dyr tage Del i det ødelæggende Brug. Jordudskiftningen har imidlertid i Fem-aaret gaaget raskt fremad ialfald i Forhold til Antallet af de havendes Udskiftningsformænd. Den stigende Sands for et forbedret Gaardsstel har medført, at Kravene paa Ophævelse af Jordfællesskabet blive mere og mere stærke, men det indskrænkede Antal Udskiftningsformænd har desværre medført, at en Mængde Forlangender maa henligge i lang Tid, ja aarevis, ubehandlede.

Antallet af de i Perioden udskiftede Brug udgjør efter modtagne Opgaver omkring 1000 med en Matrikulskyld af ca. 1440 Daler og en Udstrækning af omkring 1 273 100 Ar.

Jordeiendommenes forvidt drevne Udstykning maa efter min Formening, omend langtfra undtagelsesfrit; ansees som skadelig for en rationel Gaardsdrift. Vistnok tør det forudsættes, at en Gaards Deling mellem flere Familier vil have tilfølge, at et større Areal Jord vil komme under Kultur, idet enhver Bruger vil se sig nødsaget til ved Opdyrkning af det ofte meget indskrænkede Jordmaal at bringe saa meget ud af samme som muligt; men naar de ved Delingen fremkomne Brug blive saa smaa, at de ikke paa den allertarveligste Maade kunne ernære Eieren med Familie, tør det ansees meget tvivlsomt, om Forholdet er til Vinding for Jordbruget i Almindelighed. Tilfældet vil nemlig være det, at saadanne Smaabrugere mangen Gang ville mangle den fornødne økonomiske Evne til at iværksætte saadanne Forbedringer, som kunne bringe deres Jord til at give en rigeligere Afkastning, hvorhos de som oftest ville være nødte til, for at erhverve det Nødvendige til Familiens Underhold, at søge Erhverv, der bringer dem i Afhængighedsforhold til Andre. Det er formentlig med Jordbruget som med de fleste andre Bedrifter, at, skal det drives med Kraft og paa den mest regningssvarende Maade, vil det kræve sin Mands hele Omtanke og Agtpaagivenhed. Eiendomsbesiddere af Jord, hvis Afkastning paa Grund af Jordveiens Ubetydelighed ikke kan yde det Tilstrækkelige til at underholde en Familie, ville, skal jeg derhos i Forbigaaende bemærke, være lidet nyttige for Samfundet, naar de ikke ved Siden af Gaardsbruget have Erhvervs-kilder, der, uden at bringe dem i Afhængighedsforhold til Andre, afgive det Fornødne til at udfylde det utilstrækkelige Udbytte af Jorden. Det er dog, mener jeg, ønskeligt, at de, hvis Hovednæringsvei er Fiskeri, drevet personlig, ikke have større Jordbrug at dyrke. Fiskeri og Jordbrug som Hovednærings-veie ere nu engang i Regelen uforenlige og kan man formentlig, i Tilfælde, være temmelig sikker paa, at Jordbruget vil blive tilsidesat. Som Grund for Jordudstykningsen hører man ofte anført, at Gaardbrugerne paa Grund af de høie Tjenerlønninger ikke finde det regningssvarende at sidde med større Gaard. end de ved Familiens egen Hjælp kunne drive. Som en medvirkende Aarsag til Udstykningen tør ogsaa nævnes de knappe Pengetider. Det er vist heller ikke saa usædvanligt, at Bønder, for at komme ud af trykkende

Gjældsforpligtelser, sælge en Del af sin Gaard, paaregnende, at det vil falde lettere for dem at slaa sig igjennem paa en mindre, gjældfri. Nedenstaaende Opgave vil vise den i Femaaret stedfundne Udstykning :

		Matrikulerede Brug					
	i 1880.	i 1885.					
Nordmøre	3 353	3 500	med revideret Matrikulskyld	4437 Daler	1 Ort	2 Sk.	
Romsdal .	2 759	2 868	-	-	3 208	- 4	- -
Søndmøre,	5 089	5 260	-	--	6 813	- 2	- 13 -
Amtet	11 201	11 628	-	-	14 459 Daler	2 Ort	15 Sk.

Heraf var egentlige Jordbrug, hvortil kun er henregnet Brug, hvis Jordvei ikke er ganske ubetydelig: i Nordmøre 3312 Brug med en Skyld af 4397 Daler 4 Ort 7 Sk., i Søndmøre 5179 Brug med Skyld 9793 Daler 2 Ort 4 Sk. For Romsdal angives Antallet af disse Brug at være det samme som i foranstaaende Opgave anført. Som vil sees, er Brugenes Antal forøget i Nordmøre med 147, altsaa med lidt over 4 Procent, i Romsdal med 109, altsaa med henimod 4 Procent, og i Søndmøre med 171, altsaa med lidt over 3 Procent. En Sammenligning med, hvad jeg i min forrige Femaarsberetning meddelte, vil vise, at Udstykningen i den forløbne Femaarsperiode har været betydeligt mindre end i den næst foregaaende, idet Udstykningen da procentvis stillede sig saa: for Nordmøre 9, for Romsdal 13 og for Søndmøre 8. Heraf at slutte, at Jordudstyknigen vil blive i varig Nedgang, kan man vel ikke, men Forholdet synes dog at tyde paa, at man har faaet Øinene op for, at det under almindelige Forhold er fraraadeligt at legge sig til en Jordeiendom, der ikke kan skaffe Føde til en Familie. I Forbindelse med Foranstaaende hidsættes en Opgave, der viser Brugenes Antal og Skyld, fordelt paa Herrederne, ved Udgangen af 1885.

Herreder.	Samtlige Brugs			
	Antal.	Skyld.		
		Daler.	ort.	Skill.
Nordmøre Fogderi.				
Sundalen	187	407	2	7
Øksendalen	109	221	1	15
Tingvold	251	333	3	
Strømsnæsset	113	166	4	
Fredø	107	101	1	19
Øre.	276	308		18
Kvernæs	752	521	2	3
Tustern	120	114	2	7
Edø	172	151		22
Aure	370	476	1	21
Stangvik	212	438	2	23
Halse	126	207	1	6
Surendalen	417	563	3	18
Rindalen	285	425	2	11

Herreder.	Samtlige Brugs			
	Aotal.	Skyld.		
		Daler.	Ort.	Skill.
Romsdals Fogderi.				
Gryten.	357	392	3	9
Vold	126	193	1	13
Eid	64	139	1	9
Veø.	263	405	1	3
Næsset	409	485	3	18
Bolsø	370	329	2	3
Vestnæs	411	367	1	12
Akerø	239	314	2	14
Sandø.	62	73	1	5
Frænen	315	335	-	11
Bud.	252	172	4	23
Søndmøre Fogderi.				
Vanelven	374	543	-	18
Volden	446	687	2	23
Ørsten	261	435	2	14
Hjørendfjord	226	404	1	21
Sandø	392	359	2	1
Herø	363	312	1	9
Ulvsten	440	627	1	2
Sunnelven	200	258	3	19
Norddalen	260	382	1	17
Stranden	290	463		22
Ø r s k o g	243	304	1	5
Søkelven	279	426	2	6
Skodje	373	487	3	19
Borgund	774	672	2	11
Harham	339	448	3	18

Blandt Herrederne har Udstykningen i Femaarsperioden, hvad ogsaa var Tilfældet i den næstforegaaende, været størst i Kvernæs, hvor Antallet af tilkomne Brug er 35. Dernæst kommer Vestnæs, Bolsø, Borgund, Harham, Aure, Ulvsten, Vanelven og Rindalen med henholdsvis 31, 30, 28, 27, 24, 21, 18 og 18 tilkomne Brug. Gryten havde ved Udgangen af 1885 5 Brug mindre end ved Udgangen af 1880. Formindsnelsen skriver sig fra stedfundne Sammenføjninger. Antallet af Leilændingsbrug antages at være omtrent som ved Udgangen af forrige Femaarsperiode. Fogden i Romsdal udtaler dog, at Antallet i hans Distrikt i Perioden er noget indskrænket. De fleste Leilændingsbrug findes fremdeles i Søndmøre, hvor Anallet antages at være omkring 13 à 1400. Fogden i Nordmøre angiver, at de ved Udgangen af forrige Femaarsperiode i hans Distrikt værende 82 Leilændingsbrug fremdeles existere som saadanne. At et vidt udbredt Leilændingsvæsen i ikke ringe Grad er hinderligt for Jordbrugets Udvikling, anser jeg mig overbevist om. Ogsaa mener jeg, at Erfaring paaviser, at Leilændingsgods i Almindelighed drives meget

daarliger end Selveierjord, et Forhold, der er en naturlig Følge af, at en Leilending i Almindelighed ikke kan sikre sig, at „Bruget“, naar han afgaar ved Døden eller han paa Grund af Alderdom maa opgive samme, vil blive bortbygset til den, han kunde ønske det overladt til. Selv i de Tilfælde, hvor Bygselmanden kan opnaa at faa en saadan Betingelse fastslaaet, vil det som oftest være umuligt for han samtidig at faa fastsat en bestemt rimelig Indfæstningssum for den, som skal tage Gaarden efter ham, og han vil saaledes altid arbejde med den Tanke, at hvad han dyrker op og forbedrer vil hans Eftermænd komme til at betale i Form af en høi Indfæstning og aarlig Afgift.

Romsdals Amts Landhusholdningsselskab er fremdeles den eneste offentlige Institution, som virker til Jordbrugets Opkomst inden Amtsdistriktet. At dette Selskab ogsaa i den heromhandlede Periode har virket heldbringende i forskjellige Retninger, har jeg god Grund til at tro.

Havevæsenet staar antagelig saa omtrent paa samme lave Standpunkt som tidligere. Heri tør der imidlertid næres Haab om Forbedring, naar en i Landhusholdningsselskabets Tjeneste staaende Reiseagronom, der tillige er Gartner, har faaet virke i en tilstrækkelig lang Tid. Efterfølgende Tabel (se Side 8 og 9), der er udarbejdet efter de fra Lensmændene modtagne Opgaver, vil give Oplysning om Avling og Foldighed.

Af Opgaven fremgaar, at Rug avles i 7 af Nordmøres 14 Herreder, men kun i 2 Herreder af Romsdals og 1 Do. af Søndmøre Fogderi. I Almindelighed tillaver Befolkningen sit Rugbrød af indkjøbt Mel, medens det bliver mere og mere sjældent, at Rug kjøbes og formales. Havren er Hovedsæden overalt i Amtsdistriktet, dernæst kommer Byg og Blandkorn. Hvede kun paa ganske faa Steder, Erter, saavidt vides, intetsteds undtagen hist og her i Haver. Af Tabellen fremgaar, at

den gjennemsnitlige Udsæd pr. Maal i Femaaret har været:

i Nordmøre: Rug 19.29 Liter, Byg 35.57, Blandkorn 42.29, Havre 58.36, Poteter 349.57 ;

- Romsdal : Rug 14 Liter, Byg 29, Blandkorn 49, Havre 66, Poteter 304;

- Søndmøre: Rug 40, Byg 47.22, Blandkorn 75.73, Havre 95.06, Poteter 359.

Pr. Maal har Avlingen udgjort:

i Nordmøre : Rug 280 Liter, Byg 375, Blandkorn 395, Havre 459, Poteter 2352 ;

- Romsdal: Rug 208, Byg 392, Blandkorn 429, Havre 533, Poteter 3124 Liter;

- Søndmøre : Rug 300, Byg 441, Blandkorn 523, Havre 519, Poteter 2559 Liter.

Foldigheden er gjennemsnitlig mindst i Søndmøre; Forskjellen mellem Nordmøre og Romsdal er ikke meget stor. Udsæden varierer i de forskjellige Distrikter ikke saa ganske ubetydeligt, især synes Befolkningen i Søndmøre gennemgaaende at saa tykkere end i de tvende andre Fogderier. Den samlede Udsæd og Avling kan jeg af Mangel paa Materiale ikke opgive. Af Havren antages Distriktet at avle tilstrækkeligt for Behovet, medens det aarligaars maa indkjøbe ikke ubetydelige Kvanta af Rug, især under Form af Mel, af Byg noget mindre.

Nedenstaaende Opgave meddeler Oplysning om Høstens Udfald i hvert af de til Perioden hørende Aar:

1881. Kornhøsten var, især hvad Kvaliteten angaar, under et Middelsaar. Kornet maatte paa de fleste Steder skjæres mere eller mindre grønt, hvorhos det paa enkelte Steder tog Skade af Frost.

Høavlingen var under et Middelsaar baade i kvantitativ og kvalitativ Henseende. Især kom det tidligst slaaede Græs mindre velbjerget i Hus. Foderet viste sig udrøit.

Poteteshøsten adskilligt under et Middelsaar. Tog især i Nordmøre adskilligt Skade af Raaddenhed.

1882. Høsten var i kvantitativ Henseende et knapt Middelsaar.

Høavlingen var over et Middelsaar ; i enkelte Distrikter endog adskilligt over.

Potetseavlingen var, hvad Kvantiteten angaar, over et Middelsaar; men en betydelig Mængde af Frugten raadnede væk.

1883. Udbyttet var saavel af Korn som Hø og Poteter som i et godt Middelsaar. Poteterne led dog noget af Tørraaddenhed.

1884. Udbyttet af Korn var henimod et Middelsaar, dog af god Kvalitet,

Høavlingen var som i et knapt Mitteleaar.

Poteteshøsten var mislig.

1885. Kornhøsten var mislig paa Grund af Umodenhed og Frost.

Høavlingen var i det store og hele under et Middelsaar.

Potetesavlingen ligesaa.

2. Fædrift.

Om denne Næringsgren kan det antageligen med Sikkerhed siges, at den, omend langsomt, gaar jevnt fremad.

At Fædriften her i Amtet skjøttes saaledes, som den burde, er vistnok langtfra Tilfældet, men forskellige Omstændigheder tyde dog hen paa en Bedring med Hensyn til Stellet. Saaledes vises der nu mere end før større Omhu ved Valget af Avlsdyr; Kreaturerne fodres bedre og Afdraatten behandles omhyggeligere. De knappe Pengetider og den som Følge deraf trykkede Stilling paa Afsætningsstederne (Byerne) har vistnok bevirket, at Priserne paa Fedevarer, ialfald i Periodens sidste Del, have staaet temmelig lavt, men ikkedestomindre antager jeg, at Fædriften er udvidet, medens Kornavlingen er indskrænket, hvad kan forklares af, at Priserne paa Kornvarer i Femaaret have staaet saa lavt, at de Brugere, hvis Gaard afgive noget til Salg, trods de lave Priser paa Fedevarer have fundet det mere regningsvarende ved en forbedret Engdyrkning at udvide Produktionen af Fedevarer. Som foran antydet, begynder det mere og mere at trænge sig ind i Folkets Bevidsthed, at det er lidet lønnende at fodre Kreaturerne daarligt, og ihvorvel Knapfodring endnu ingenlunde er en sjelden Forekomst, tror jeg dog, at Sultefodring maa henregnes til Sjeldenheder.

Herreder.	Udsæd pr. Maal i Liter.					Avling pr. Maal i Liter.					Foldighed.				
	Bug.	Byg	llandkorn.	Havre.	Poteter.	Rug.	Byg.	Blandkorn	Havre.	Poteter.	Rug.	Byg.	Blandkorn.	Havre	Poteter.
Nordmøre Fogderi.															
Sundalen	15	28	30	35	417,	210	244	278	347	2085	14	9	85	9	5
Øksendalen	35	.	50	417		278		417	2502		9		7.5	6
Tingvold	17	35		55	340	280	420		440	2380	16.5	12		8	7
Strømsnæsset	15	36		57	432	210	420		490	1728	14	12		9	4
Fredø	18	36		70	290	280	360		500	2030	16	10		7	7
Øre	18	36		70	290	280	360	-	500	2030	16	10		7	7
Kvernæs		30	35	70	300		420	420	490	2400		14	12	7	8
Tustern	48		70	350		490		560	2800		10		8	8
Edø		38		60	350		490		560	2800		13		9	8
Aure		36	48	72	288	-	350	380	400	2880		11	10	8	8
Stangvik	26	34	50	50	280	350	350	400	400	2100	13	10	8	8	8
Halse	26	34	50	50	280	350	350	400	420	2100	13	10	8	8	8
Surendalen	36	40	54	430		420	490	490	2600		10	9	9	6
Rindalen	36	43	54	430		300	420	420	2500		8	9	8	5
Gjennemsnit	19.29	35.57	42.29	58.36	349.57	280	375	398	459.57	2352	14.57	10.57	9.2	8	6.8
Romsdals Fogderi.															
Gryten	35	50	65	324		350	400	420	2240		10	8	6.5	7
Vold		20	45	70	500		400	495	560	4000		20	11	8	8
Eid	20	45	70	420	-	400	495	560	3570	.	20	11	8	8.5
Veø	30	36	72	288		360	280	432	2304		12	8	6	8
Næsset	20	32	55	70	220	320	384	440	490	2200	16	12	8	7	10
Bolsø	8	30	50	70	280	96	315	450	455	2100	12	10.5	9	6.5	7.5
Vestnæs		35	60	70	350		420	560	550	2594		11	8	7.8	7.2
Akerø		30	50	60	240		420	400	600	3840		14	10	8	8
Sandø		30	50	60	240		420	400	600	3840		14	10	8	8
Frænen		30	50	60	240		420	400	600	3840		14	10	8	8
Bud	30	50	60	240		420	400	600	3840		14	10	8	8
Gjennemsnit	14	29	49	66	304	208	392	429	533	3124	14	13.8	9.4	7.4	8
Søndmøre Fogderi.															
Vanelven		50	75	100	250	-	560	480	400	2800	-	10	5	4	10
Volden & Ørsten		30	70	100	250		310	490	550	2250		10.5	7	5.5	9
Hjørendfjord.		42	84	119	340		370	504	561	2176		8.8	6	4.1	6.4
Sandø		38	72	100	360		304	432	454	2520		8	6	4.5	7
Herø		38	72	100	360	-	304	432	454	2520		8	6	4.5	7
Ulvsten		55	100	120	400	-	460	550	540	2800		7.4	5.5	4.5	7
Sunnelven	60		60	470	-	360		360	3290		6		6	7
Norddalen	40	45	.	55	370	300	420		560	2200	7.5	9		10	6.5
Stranden	56		84	280	-	560		700	2240		7		7	6.5
Ørskog		54	72	108	504	-	480	720	720	3600		9	7	6	7
Søkelven		54	72	108	456	-	480	720	720	3456		9	7	6	7
Skodje		60	75	100	350	-	600	525	300	1550		10	7	6	7
Borgund		45	90	108	432	-	360	450	540	2600		8	5	5	6
Harham		34	51	76	204		390	455	520	1820		11.5	9	7	9
Gjennemsnit	40	47.22	75.13	95.06	359	300	441	523	519	2559	7.5	8.7	6.44	5.76	7.3

De Fæhuse, som bygges, indrettes nu mere tidsmæssigt end før. Som Bevis for, at Sandsen i saa Henseende er i god Fremgang, skal jeg anføre, at man ikke saa ganske sjelden hører, at Folk, som staa i Begreb med at bygge Fæhuse, iforveien henvende sig til den i Amtsdistriktet virkende Agronom eller andre kyndige Mænd for at faa Veiledning om, hvorledes de paa hensigtsmæssigste Maade bør indrette Husene, baade med Hensyn til Rum for Dyrene og Anbringelse af hensigtsmæssige Gjødselkjeldere.

Det Smør, som tilvirkes, antager jeg, er gennemgaaende bedre end før, og har jeg Grund til at tro, at de af Laudhusholdningsselskabet udsendte Meiersker dertil ikke saa lidet have bidraget ved baade at øge Sandsen for en forbedret Smørproduktion og ved at lære Husmødrene den bedste Maade at tilvirke sit Smør paa. De i Forbindelse med Dyrskuer aarlighaars i flere Herreder afholdte Udstillinger af Smør og Ost have sikkerligen ogsaa bidraget ikke saa lidet til en bedre Behandling af Afdraatten. Efter hvad jeg har erfaret, begynder den saakaldte Koldtvandsmethode at vinde Udbredelse.

Af Ost tilvirkes en Del, men i Almindelighed kun af simple Sort. I Rindalen haves et Meieri - oprettet i 1885, ved hvilket virkes Smør og Ost; i nævnte Aar er efter modtagen Opgave tilvirket 270 Kg. Smør og 600 Kg. Ost.

I de fleste Herreder holdes fremdeles den gamle Storfærace ublandet. I Vanelven, Gryten og Vestnæs forefindes nogle faa Exemplarer af Ayrshireraten, i Rindalen nogle af Telemarksracen og i Bolsø ikke saa ganske faa Storfæ af begge de nævnte Racer. Naar der fremdeles ikke gjøres stærkere Forsøg med ved Krydsning eller ved Anskaffelse af Fuldblodsdyr af fremmed Race at ombytte Distriktets gamle, formenes Grunden for en væsentlig Del at være den, at Befolkningen tror at have Erfaring for, at sidstnævnte Race er den for de romsdalske Forhold mest passende. Jeg tør heller ikke bestride, at Almuen for nogen Del heri kan have Ret. Det er jo Tilfeldet, at Havnegangene i Romsdals Amt paa mange Steder baade ere magre og steile, og det ligger da nær at slutte, at en Race, der var vant til rigere Fodring og fladere Græsgange, ikke ret vil kunne trives.

Paa den anden Side nærer jeg dog ogsaa nogen Frygt for, at den romsdalske Bonde, hos hvem det er karakteristisk ligeoverfor alt Nyt at vise en til Mistenksomhed grændsende Forsigtighed, med Hensyn til dette Forhold lader sig altfor meget lede af sin Hang til det Tilvante.

Faareracens Forædling ved den gamle Races Krydsning med fremmed Blod synes derimod at være i lidt større Fremgang. Den Race, som har vundet størst Indgang, er Cheviotfaaret og for en mindre Del Faar af Blackface-racen. Faareskabsygdum har i Femaaret kun vist sig i enkelte Distrikter i Søndmøre.

Til Forbedring af Hesteracen er inden Amtsdistriktet udstationeret 3 (1 i hvert Fogderi) for Statens og Amtskommunens Regning indkjøbte Stamhingste af Fjordracen. Disse skal, efter hvad jeg har erfaret, have været meget benyttet og har jeg Grund til at tro, at Hesteracen som Følge heraf ikke saa lidet er

forbedret ogsaa i den heromhandlede Periode. Hesteavl drives mest i Norddalen, Stranden og Sunnelven, hvor der ogsaa skal findes mange vakre Dyr. I Femaarsperioden er af det Offenlige foranstaltet afholdt 2 Hesteudstillinger i Stranden, nemlig en i 1883 og en i 1885. De i Perioden herskende lave Priser paa Heste have forøvrigt været lidet. opmuntrede for Hesteopdræt. Fogden i Søndmøre meddelar, at der i Fjorddistrikterne foregaar en meget livlig Handel med Heste, men at Priserne paa lange Tider ikke have været saa lave som i den senere Tid.

Gjeder holdes hist og her, antageligen mest i Søndmøre, hvor dog Gjedefoldet efter Fogdens Meddelelse ogsaa er i stadigt Aftagende.

Den gennemsnitlige Salgspris i Femaarsperioden paa Kreaturer angives at have været: i Nordmøre for Arbeidsheste 150 - 300 Kroner, i Romsdal 120 -- 150 Kroner og i Søndmøre 160 Kroner.

Prisen paa Okser angives at have været i Nordmøre fra 50-70 Kr., i Romsdal fra 40-55 Kr. og i Søndmøre 50 Kr., samt paa Ungnøt i Nordmøre fra 25 - 35 Kr., i Romsdal fra 24 -- 36 Kr., i Søndmøre fra 20-30 Kr. Kalve i Nordmøre fra 4 -20 Kr, i Romsdal fra 4 - 15 Kr., i Søndmøre fra 3 - 15 Kr. Prisen paa Faar og Gjeder har i alle Fogderier almindelig varieret fra 7 - 10 Kr. Ved en Sammenligning med Opgaverne for forrige Femaar viser det sig, at Prisen paa Heste i Perioden 1881 - 1885 i Romsdal og Søndmøre har været adskilligt lavere end i den næstforegaaende, medens Hestepriiserne i Nordmøre skulde være noget høiere. At dette forholder sig saa, har jeg imidlertid mine Tvivl om.

Efter modtagne Opgaver har det gennemsnitlige Melkeudbytte om Aaret pr. Ko været:

Nordmøre Fogderi.

Sundalen . . .	almindeligst.	900 Liter, for mere fremskredne Gaarde	1200 Liter
Øksendalen . . .	-	9 0 0 -	1 2 0 0 -
Tingvold . . .	-	8 0 0 -	1300 -
Strømsnæsset . . .	-	8 0 0 -	1 2 0 0 -
Fredø	-	850 -	1 0 0 0 -
Øre	-	900 -	1 2 0 0 -
Kvernæs	-	800 -	1 6 0 0 -
Tustern	-	800 -	1 0 0 0 -
Edø.	-	700 -	900 -
Aure	-	700 -	1 0 0 0 -
Stangvik	-	1 6 0 0 -	2 0 0 0 -
Halse	-	1 6 0 0 -	2 0 0 0 -
Surendalen	-	1 2 0 0 -	1 6 0 0 -
Rindalen	-	1 2 5 0 -	1650 -

Gjennemsnitlig almindeligst 985 Liter, for mere fremskredne Gaarde 1346 Liter

Romsdals Fogderi.

Gryten	almindeligst	1000 Liter, for mere fremskredne Gaarde	1200 Liter
Vold	-	1 2 0 0 -	1 2 0 0 -
Eid	-	1 1 0 0 -	1 1 0 0 -

Veø	almindeligst-800 Liter, for mere. fremskredne Gaarde	1100 Liter
Næsset	1000 -	1 0 0 0 -
Bolsø	920 -	1 2 0 0 -
Vestnæs	900 -	1 6 0 0 -
Akerø	800 -	1 0 0 0 -
Sandø	800 -	1 0 0 0 -
Frænen.	800 -	1 0 0 0 -
Bud.	800 -	1 0 0 0 -

Gjennemsnitlig almindeligst 920 Liter, for mere fremskredne Gaarde 1 127 Liter.

Søndmøre Fogderi.

Vanelven	almindeligst 650 Liter, for mere fremskredne Gaarde	1000 Liter
Volden og Ørsten -	8 0 0 -	1 2 0 0 -
Hjørendfjord	9 0 0 -	1 0 0 0 -
Sandø	600 -	1 0 0 0 -
Herø.	600 -	1 0 0 0 -
Ulvsten	6 5 0 -	800 -
Sunnelven	8 0 0 -	900 -
Norrdalen	5 6 0 -	850 -
Stranden	730 -	1 1 2 0 -
Ørskog	650 -	800 -
Søkelven	6 5 0 -	800 -
Skodje	860 -	1 1 0 0 -
Borgund	8 0 0 -	1 2 0 0 -
Harham.	6 0 0 -	6 3 0 -

Gjennemsnitlig almindeligst 668 Liter, for mere fremskredne Gaarde 886 Liter.

Opgaven viser, at Melkeudbyttet gennemsnitligen har været størst i Nordmøre og mindst i Søndmøre. Forskjellen i saa Henseende mellem Nordmøre og Romsdal er dog ikke stor. Med Hensyn til disse Opgaver maa jeg gjen tage, hvad jeg i min forrige Femaarsberetning udtalte, at jeg nærer Frygt for, at de ikke ere paalidelige. De kan hellerikke være det af den simple Grund, at det er rent undtagelsesvis, at Nogen maaler Melken og fører ordentligt Regnskab over Udbyttet. Lensmændene som erhverve Opgaverne, ere derfor alene henviste til at opgive Udbyttet skjønsmæssigt. Fogden i Romsdal udtaler, at han føler sig forvisset om, at det er feilagtigt, naar Opgaven vedkommende hans Distrikt viser et mindre Gjennemsnitsudbytte for den forløbne Periode end Opgaven for den mestforegaaende, i hvilken Henseende han gjør opmærksom paa, at Lensmændenes Indberetninger samtlige gaa ud paa, at Kreatur stellet i Femaaret er gaaet fremad. Som vil sees, angives det gennemsnitlige Melkeudbytte i Stangvik og Halse at være betydeligt større end i noget af de øvrige Herreder i Nordmøre. Jeg tør vistnok ikke benegte, at Udbyttet har været saa stort som angivet, men jeg har dog mine Tvivl om Opgavernes Rigtighed. I ethvert Fald anse jeg mig forvisset om, at Forskjellen mellem de nævnte Herreder og flere af Naboherrederne er for stor.

Salg af levende Kjør er af megen Betydning for Sundalen, Øksendalen, Gryten, Vanelven og Hjørendfjord, af nogen Betydning for de øvrige Herreder

med Undtagelse af Tingvold, Strømsnæsset, Fredø Aure, Halse, Stangvik, Edø, Vold, Eid, Vestnæs, Akerø, Sandø, Ulvsten, Sunnelven, Stranden og Norddalen, i hvilke Salget angives at have været af ringe Betydning. I Stranden og Norddalen foregaar Salg af Heste til fremmede Distrikter i stor Udstrækning. Salg af Melk angives at være af mindre Betydning for de fleste af Amtets Herreder. Salg af Smør er af megen Betydning i Øksendalen, Surendalen, Rindalen, Gryten, Vold Vanelven, Stranden, Norddalen, Sunnelven, Hjørendfjord, Volden og Ørsten, af nogen Betydning i de øvrige Herreder med Undtagelse af Kvernæs, Fredø, Tustern og Borgund, hvor Smørsalg kun foregaar i ringe Udstrækning. I Edø skal efter Opgave Smørsalg ikke finde Sted.

Gjennemsnietsprisen paa Smør angives at have været. i Nordmøre Kr 1.55 pr. Kilogram, i Romsdal og Søndmøre Kr. 1.40.

Prisen paa nysiet Melk har gjennemsnitlig været 10 Øre pr. Liter.

3. Skovdrift.

Ogsaa i nærværende Periode have Priserne paa Træmaterialier været temmelig lave. Desuagtet antages Tømmerdriften at være fortsat i omtrentlig uformindsket Maalestok, hvortil Grunden formentlig for en væsentlig Del maa søges i den temmelig udbredte Pengemangel. Efter hvad en her i Amtet virkende Forstmand paa Anledning har meddelt mig, bliver Skovarealet her i Distriktet for hvert Aar mere og mere indskrænket og Skovens Produktionsevne formindskes paa Grund af den altfor stærke Udtyndning. Det er, mener Forstmanden, den i de senere Aar saa altfor vidt drevne Stavkubhugst, der især har været til Ruin for Naaleskoven. Naar undtages Herrederne Edø, Kvernæs, Øre- og Kristianssunds Landsogn (Fredø), formener den Samme, at Nordmøre endnu har tilstrækkelig Skov til eget Brug og desuden noget til Salg, dersom Skovskjøtselen for Fremtiden bliver bedre end hidtil. I Romsdals Fogderi er det især Herrederne Veø, Næsset og Bolsø, som endnu have tilbage saa megen Naaleskov (Furuskov), at den er tilstrækkelig til Befolkningens eget Behov. Søndmøre Fogderi er med Undtagelse af Skodje og Ørskog saagodtsom skovløst. Løvskov tilstrækkelig for Behovet haves endnu i samtlige Herredel, i Romsdal med Undtagelse af Akerø Sandø og Bud. Det samme antages at være Tilfældet med Herrederne i Nordmøre Fogderi, naar undtages Kvernæs og Edø. I Søndmøre mangle flere Herreder fornøden Løvskov til Husbrug. Som ogsaa ved tidligere Leilighed bemærket, er den Omstændighed til stor Hinder for Skovens (ijenvækst, at Kreaturerne slippes til Beitning i Skovmarken altfor tidlig paa Vaaren, hvilket har tilfølge, at disse af Mangel paa anden Næring opæde den spæde Skov.

Nogle Herreder i Nordmøre og Romsdal have i Perioden afsat lidt Kjøbmandslast til Salg. Salg af Brændeved er for de fleste Distrikter, hvor Skov findes, af ikke saa ganske ringe Betydning. Det største Vedsalg foregaar, saavidt oplyst, fra Veø Næsset og Bolsø i Romsdal samt Halse, Tingvold og Stangvik i Nordmøre. Fra flere Herreder sælges Tøndestav og Tøndebaand.

I de skovløse Bygder bruges til Brændsel Torv, hvormed Amtsdistriktet i det hele taget er noksaa vel forsynet. Brug af Torv tiltager endog i Distrikter, der have tilstrækkelig Skov.

Sandsen for Skovplantning synes i enkelte Strøg paa Søndmøre at være i gladelig Fremgang. Om dette Forhold samt om Molde Planteskoles Drift i Femaaret har den ved Skolen fungerende Bestyrer afgivet saadan Beretning:

„I 1881	solgtes af Planter	Stkr.	138544
- 1882		-	88 583
- 1883	-	-	290283
- 1884	-	-	274536
- 1885	-	-	349429

Tilsammen 1 141 375

Heraf er antagelig Halvparten anvendt til de offentlige og private Skov-anlæg med offentligt Bidrag inden Amtet og Resten til offentlige og kommunale Anlæg udenfor Amtet samt til mindre Forsøg i Udmarken og til Have- og Parkanlæg. Det fremgaar af de Aarsberetninger, som Planteskolen har afgivet om sin Drift, at Interessen for Plantning er størst paa Søndmøre, idet kun der de ovenfor nævnte private Anlæg findes, og desuden er Expeditionernes Antal størst derhen, uagtet der findes Planteskole baade i Volden og Ørsten. Jeg tror her at burde bemærke, at Hr. Udskiftningsformand Daas paa Nedregaard i Borgund har foretaget de største og det ikke ubetydelige Plantninger uden offentligt Bidrag. Jeg skal tillade mig, uagtet dette jo egentlig ikke vedkommer Planteskolens Drift, at opregne de offentlige og private Skov-anlæg inden Amtet.

1. De offentlige: Akerø Prestegaard, Borgunds Do., Frænens Do. og Dimmesund samt mindre Plantninger i selve Skovene i Stangvik, Bolsø og Veø. 2. De private med offentligt Bidrag: Moene i Ørsten, Sætre, Feden, Birkevik i Volden, samt Aalesundsaxelen. Fra de tvende andre Fogderier er der, saavidt jeg ved, ikke engang gjort Henvendelse til det Offentlige om Bidrag til Skov-anlæg, og Grunden hertil maa vel ogsaa søges deri, at disse Fogderier ikke endnu kunne siges at lide af Skovmangel, medens Søndmøre jo næsten maa kaldes skovbart. Af Regnskaberne fremgaar det, at Planteskolen nu bærer sig, ja endog giver en Smule Overskud, og det uagtet den har en temmelig høi Grundafgift at betale om Aaret. Det maa dog her bemærkes, at min Løn som Bestyrer ikke er taget med under Planteskolens Udgifter.

Kun i Rindalen og Surendalen foregaar Tømmerflødning af nogen nævneværdig Betydning. I Femaaret antages omkring 2500 Tylvter Tømmer at være flødet gennem det til nævnte Herreder hørende Vasdrag. Gjennem Drivas Vasdrag (Sundalen) Angives i samme Tidsrum at være flødet mellem 400 og 500 Tylvter Tømmer.

4. Fiskerier.

V a a r t o r s k f i s k e t er fremdeles Amtsdistriktets vigtigste og mest aarvise Fiskeri. Efter de fra Fogderne modtagne Meddelelser hidsættes følgende Opgaver betreffende Deltagelsen i og Udbyttet af samme i Femaarsperioden.

Aar.	Antal. Skøiter.	Antal Baade.	Antal Mand- skåber.	Antal Fisk.	Samlet Penge- udbytte.
Nordmøre Fogderi.					Kr.
1881	-	646	3 585	1 575 100	338 730
1882	-	1025	5 343	3 419 700	714 930
1883	-	991	4 979	1 557 230	381 280
1884	-	1 146	5 183	3 253 000	967 510
1885	-	1 014	4 822	1 321 800	249 460
Tilsammen i Femaaret		4 822	23 912	11 126 830	2 651 910
I Gjennemsnit aarlig		964	4 782	2 225 366	530 382
Romsdals Fogderi.					Kr.
1881		262	1 760	606 000	151 500
1882		295	2 005	745 000	186 250
1883		323	2 161	434 500	123 850
1884		310	2 059	788 100	236 430
1885		264	1 763	265 500	71 300
Tilsammen i Femaaret		1 454	9 748	2 839 100	769 330*
I Gjennemsnit aarlig		291	1 950	567 820	153 866
Søndmøre Fogderi.					Kr.
1881	74	1 376	9 784	2 545 400	840 900
1882	134	1 396	10 716	2 490 100	747 000
1883	137	1 336	9 680	2 087 000	627 000
1884	127	1 272	9 220	2 900 000	870 000
1885	115	1 286	9 000	2 087 000	626 100
Tilsammen i Femaaret		587	48 400	12 109 500	3 711 000
I Gjennemsnit aarlig		117	9 680	2 421 900	742 200
Amtet.					Kr.
1881	74	2 284	15 129	4 726 500	1 331 130
1882	134	2 716	18 064	6 654 800	1 648 180
1883	137	2 650	16 820	4 078 730	1 132 130
1884	127	2 728	16 462	6 941 100	2 073 940
1885	115	2 564	15 585	3 674 300	946 860
Tilsammen i Femaaret		587	32 060	6 075 430	7 132 240
I Gjennemsnit aarlig		117	2 588	5 215 086	1 386 448

*) Efter en af Fogden opstillet Beregning over Udbyttet af Fisken, solgt i tilvirket Stand, skulde Pengeværdien andrage til 981 525 Kroner. .Differensen mellem de forskellige

Fogden i Søndmøre holder for, at den i Opgaven anførte Værdi, ialfald for Aarene 1881 og 1882, er for lavt ansat. Hvad den i de tvende Aar blev udbragt til, trøster han sig dog ikke til at opgive.

Efter Opgaverne skulde Torskefisket i 1882 og 1884 have været noget større i Nordmøre end i Søndmøre. At dette er ganske korrekt, nærer jeg dog nogen Tvivl om, uden at jeg tør sige, i hvilken af Opgaverne Feilen ligger. Lidet rimeligt forekommer det mig at være, at Søndmørsfisket, hvori, som vil sees, i de nævnte Aar deltog, foruden et langt større Antal Baade, henholdvis 134 og 127 Skøiter og næsten dobbelt saa mange Mandskaber, skulde have givet et mindre Udbytte end Fisket i Nordmøre. En anden Ting, som ogsaa synes paafaldende, er, at Pengeværdien for den i Nordmøre i 1862 fangede Fisk skulde være mindre end Værdien af den i samme Aar fangede Fisk i Søndmøre, naar der i Nordmøre i det samme Aar var omkring 1 Million Fisk mere end i Søndmøre. Denne Uoverensstemmelse kan dog maaske for nogen Del forklares deraf, at der i Aalesund - Søndmørsfiskernes Marked - har været betalt noget mere for Fisken end i Kristiansund.

Ved en Sammenligning viser det sig, at Torskefisket i det forløbne Femaar gennemgaaende har været mindre end i det næstforegaaende. De i Slutningen af forrige Periode indtraadte lave Fiskepriser have i dette Femaar holdt sig, ja er kanske end yderligere gaaet ned paa Grund af, at Fisken især i Periodens første Aar var smaa og mager. Pengeudbyttet viser sig i Femaaret at have været 2 258 373 Kroner mindre end i det næstforegaaende, da Udbyttet af Torskefisket androg til Kr. 11 390 613.

Ved at sammenligne Pengeudbyttet for Aarene 1851 - 1885 med Do. for Aarene 1876 - 1880 stiller Forholdet for de specielle Fogderier sig saaledes: for Nordmøre 747 522 Kr., Romsdal 759 867 Kr. og for Søndmøre 2 750 984 Kr, mindre Udbytte i 1881 - 1885 end i Femaaret 1876 - 1880.

Antallet af de i Fisket deltagende Baade og Mandskaber er i Femaaret forøget med henholdsvis 1166 og 9510. Naar Hensyn tages til den større Almue, som har deltaget i Fisket, og det større Antal Baade og Skøiter, som har været benyttet, maa Udbyttet af Torskefisket i Perioden karakteriseres som temmelig misligt.

Det i Opgaverne omhandlede Udbytte omfatter ikke det fra Aalesund drevne Bankfiske, der vil blive omhandlet i Beretningen for denne By.

Med Hensyn til Opgaven for Søndmøre oplyses, at jeg til Fogdens Opgave har tillagt det i vedkommende Aar i Aalesund opgivne Antal Baade, Skøiter og Mandskaber samt det opfiskede Kvantum Fisk; Prisen paa denne er sat til det samme Beløb, som i Fogdens Opgave er angivet at være betalt pr. Stk. Fisk. Efter hvad jeg underhaanden har faaet oplyst, nærer jeg, skal jeg bemærke,

Beregninger er altsaa gennemsnitlig ca. 40 000 Kr. aarlig. Grunden til denne Differens er den, at i den indsendte aarlige Statistik er Udbyttet, undtagen i 1885, beregnet efter Prisen paa den billigere Snøre- og Linefisk, istedetfor efter en Beregning opgjort baade efter Prisen paa denne og paa den af Fiskeren til Klipfisk tilvirkede Garnfisk. Det er en bekjendt Sag, at der i det store taget liden eller ingen Fortjeneste har været for de Handlende, der i Perioden have kjøbt Raafisk paa Værene.'

nogen Frygt for, at den for Søndmøre anførte Pris, ca. 30 Øre pr. Stk. rund Fisk, er for høj. Neppe i noget Aar af Perioden er, paastaaes det af Flere, saa meget betalt for Fisk i usløiet Tilstand. At den Betaling, de Fiskere have faaet, der selv have virket sin Fisk, endog kan have oversteget 30 Øre pr. Stk., er en anden Sag. Ligesom i sin forrige Femaarsberetning udtaler Fogden i Romsdal ved nærværende Leilighed, at den i Opgaverne opstillede Beregning over Udbyttet af Fisken i raa Tilstand ikke er ganske korrekt. Til nærmere Belysning af Forholdet hidsættes Fogdens i Anledningen afgivne Udtalelse:

„Som udtalt i min forrige Femaarsberetning, er denne Beregningsmaade imidlertid ikke korrekt for d e t t e Distrikts Vedkommende. Vistnok sælges en Del Torsk fra Søen paa enkelte Fiskevær, men den største Del af Fisken tilvirkes her i Distriktet af Fiskerne selv. Hvad der sælges (i rund Tilstand) fra Søen, er væsentligst Snøre- og Linefisk, altsaa den magreste, mindste og mindst værdifulde. En stor Del af denne Fisk fanges derhos i den sidste Del af Fisket af de fremmede Fiskere, altsaa efterat Fisken er begyndt at gyde, ja mangen Gang for en stor Del allerede er udgydt. De fremmede Fiskere eller Fiskere fra Fjordene begynde nemlig ikke i Regelen at deltage i Fisket, før Fisken har forladt den indre Eg og har draget ud paa Dybet, hvor de først faa Anledning til at benytte sine Redskaber. Ligesom i forrige Beretning skal jeg ogsaa her fremkomme med en Beregning over Udbyttet af Vaartorskfisket, støttet til en Beregning af Prisen paa Klipfisk, Rogn, Lever, Fiskehoveder og Rygge.

Priserne have i Perioden stillet sig saaledes:

A a r .	pr. 18 Kg. Klipfisk.	pr. Hl. Rogn.	pr. Hl. Lever.	pr. 100 Stkr. Hoveder.	pr. 100 Stkr. Rygge.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Øre.
1881	6.10	20	17	1	25
1882	6.60	14	18	1	25
1883	8.00	38	28	1	25
1884	6.50	37	28	1	25
1885	5.25	12	20	1	25

Ved at gaa ud fra, at der i Perioden har gaaet 1000 Stkr. Garnfisk paa 50 Voger Klipfisk og paa 40 Voger Snøre- og Linefisk, at der til 1000 Stkr. Raafisk medgaar 5 Tønder Salt à Kr. 4.40, at Flsekningssomkostningerne udgjør 5 Kr. og Tørringsomkostningerne 17 Kroner pr. 1000 Stkr. Fisk, faaes ud, at Torskfisket i Perioden har givet saadant Udbytte :

A a r .	Klipfisk.	Rogn.	Lever.	Hoveder.	Rygge.	Samlet Beløb.
	Kr.	Kr.	Pr.	Kr.	Kr.	K L
1881	154 200	21 000	27 336	4 250	1 062	207 848
1882	186 868	9 954	14 724	5 300	1 325	218 171
1883	144 484	18 354	13 412	3 800	950	181 000
1884	198 840	46 903	48 076	6 400	1 600	301 819
1885	53 343	5 064	11 880	1 920	480	72 687
Tilsammen	737 735	101 275	115 428	21 670	5 417	981 525
Gj.snitlig aarlig	147 547	20 255	23 086	4 334	1 083	196 305"

Fisket drives som før dels med Garn, dels med Line og Haandsnøre. Garnbruget angives af Søndmøre Foged at være i Aftagende paa Grund af de med denne Bedrift forbundne større Udrustningsudgifter i Modesætning til Line- og Snørebruget, maaske ogsaa for nogen Del fordi Garnfisket i de senere Aar har slaaet mindre godt til. Værditabet er ogsaa langt større ved at miste en Garnsætning end en Linesætning.

Fogden i Søndmøre beretter, at Anskaffelse af Skøiter i Femaaret har fundet Sted i temmelig stor Udstrækning. Imidlertid skulle dog Enkelte i de senere Aar have ophørt med Skøitedriften og gaaet tilbage til Baadfisket, væsentlig af Hensyn til at de have fundet Udrustningen til Skøiterne for kostbar, naar der ikke er Adgang til ved Siden af Vinterfisket at faa Fartøjerne udleiet til det om Sommeren forefaldende Bankfiske. Fogden formener videre, at Baaden, omendekjønt Skøiterne for Fiskernes personlige Vedkommende byde større Bekvemmelighed og Sikkerhed, endnu i lang Tid vil blive den mest benyttede Farkost under Torskefisket, ikke mindst af den Grund, at Fisken af Baadfiskerne kan leveres i bedre Stand end af Skøitefiskerne, hvilke sidste ogsaa i Almindelighed faa sin Fisk mindre godt betalt end Baadfiskerne.

De svenske Skøitefiskere, der før søgte herop for at drive Torskefiske, skulle i de senere Aar for det meste være udeblevne.

Med Hensyn til Klipfisktilvirkningen, der, som foran antydte, for en stor Del udføres af Fiskerne selv, raader der desværre fremdeles en beklagelig Slaphed. For en Del har vel dette sin Grund i Mangel paa Kyndighed, men ved Siden deraf bærer sikkerlig en hos Handelsmændene paa Grund af den stedfindende Konkurrence overdreven Kjøbelyst ogsaa sin Del af Skylden.

Fogden i Søndmøre oplyser, at den i min forrige Femaarsberetning omhandlede Omrigning af den gamle enmastede Søndmørsotring til tomastet, den saakaldte Møring, bliver mere og mere almindelig, saa at man nu sjelden ser en Fiskerbaad med den gamle Rigning.

Angaaende det ifølge Lov af 6te Juni 1878 anordnede Opsyn under Torskefisket ved Søndmøre Kyster udtaler Fogden, at det fremdeles er lidet populært. Det, hvorover der klages mest, er, at Opsynet er forlidet effektivt

paa selve Fiskestederne. At disse Klager i Almindelighed ere berettigede; har jeg ingen Grund til at tvivle om. De anordnede Tilsynsmænd ville nemlig, optagne som de ere med sin egen Bedrift, kun ganske undtagelsesvis gjøre sig nogen videre Umage for at opdage Forgaaelser paa Havet, ialfald saalænge deres Hverv er ulønnet, og det er dog paa selve Havet, at de største og for Fiskebedriften skadeligste Uordener finde Sted.

Som det næste i Rækken af Amtets Fiskerier kommer S o m m e r - eller Fedsildfisket.

Efter de modtagne Opgaver har Udbyttet af dette Fiskeri i Femaaret andraget til:

Aar.	Nordmøre.		Romsdal.		Søndmøre.		Amtet.	
	HL.	Penge- værdi.	HL.	Penge- værdi.	HL.	Penge- værdi.	HL.	Penge- værdi.
	K r .		Kr.		Kr.		K r .	
1881	14 169	64 500	4 767	18 480	9 086	27 748	28 022	110 728
1882	3 654	34 400		-	18 305	49 480	21 959	83 880
1883	9 763	49 730	67 845	194 400	12 596	98 068	90 204	342 198
1884	300	1 500	19 350	66 850	8 450	24 000	28 100	92 350
1885	19 600	50 065	2 060	8 810	9 510	34 652	31 170	93 527
Tilsammen.	47 486	200 195	94 022	288 540	57 947	233 948	199 455	722 683

Som vil sees, har Udbyttet af Sommersildfisket gennemgaaende været mindre godt, ja, man kan vel næsten sige, misligt. Bedst har Fisket slaaet til i Romsdals Fogderi, daarligst i Nordmøre. Ved at sammenligne, Opgaven for Femaaret med den for Perioden 1876 - 1880 afgivne vil erfares, at Udbyttet for det hele Amt i 1831-1885 er, ansat i Penge, 1 247 860 Kroner mindre end for Femaaret 1876 -- 1880. For de enkelte Fogderier stiller Forholdet sig saa: i Nordmøre er Udbyttet 869 708 Kroner mindre, i Romsdal 255 100 Kroner mindre og i Søndmøre 123 052 Kroner mindre end i Tidsrummet 1876 -- 1880.

Til hvad Fedsildfisket. i Romsdal Fogderi har udbragt maa lægges opfisket Brisling og anden Smaasild til en Værdi af 53 795 Kr., mod 20 100 Kr. i forrige Periode.

Ved at hense til de betydelige Udgifter, Udrustningen til Sildefisket, ialfald Notfisket, medfører, samt til, at dette Fiske i Almindelighed foregaar i den for Almuen travle Aannetid, er jeg, som ogsaa antydet i min Indberetning vedkommende Jordbruget, tilbøielig til at tro, at dette Fiske i Gjennemsnit bringer Vedkommende Tab. Til i saa Henseende at komme til et nogenlunde tilfredsstillende Resultat maatte man fermentlig føre en Fortegnelse, paa den

ene Side over de i hvert Aar af et længere Tidsrum havendes Notbrug, et Notat over de med Nøternes Brug direkte forbundne Udgifter, Renter af den i Nøterne med Tilbehør liggende Kapital, det indirekte Tab, Vedkommende antages at have lidt ved Mandskabernes Anvendelse i Bedriften istedetfor i anden mere lønnende Virksomhed, samt Udgifter til Vedligeholdelse af de til Brugene hørende Gjenstande, ligesom paa den anden Side det ved Notens Brug vundne Udbytte. At skaffe det til Beregningerne fornødne Materiale vilde imidlertid neppe være muligt. Vist er det, at den almindelige Mening er den, at Notbrug til Fangst af Sommersild ikke er nogen lønnende Bedrift i Gjennemsnit. Hvad der ikke destomindre opretholder Bedriften, er antageligen Lyst til at prøve Lykken, lig den, der bringer Folk til at spille i Lotteriet.

Af Vaarsild er i Perioden opfisket for ca. Kr. 362 500, hvoraf Kr. 18 000 falder paa Nordmøre og Resten paa Søndmøre. I forrige Periode var Udbyttet Kr. 176 000. Det største Fiske foregik i 1884, hvori opfiskedes Vaarsild til en Værdi af ca. 250 000 Kr.

Efter de modtagne Indberetninger har Laksefisket i Femaaret givet et Pengeudbytte: i Nordmøre af Kr. 80 000, altsaa gjennemsnitlig Kr. 16 000 aarlig; i Romsdal Kr. 37 296, i Gjennemsnit Kr. 7459 aarlig; i Søndmøre Kr. 50 420, i Gjennemsnit Kr. 10 084 aarlig. Det samlede Udbytte af Laksefisket i Femaaret har altsaa udgjort Kr. 167 716 mod Kr. 187 323 i forrige Periode. I Opgaven for Nordmøre er medregnet den Afgift, som Engelskmænd betale for Leie af Lakselve. Til Opgaven for Romsdal kommer en lignende Afgift til Beløb Kr. 2500.

Sommerfisket efter Torsk, Sei, Lange, Brosme og Kveite har efter de modtagne Opgaver i Perioden givet følgende Udbytte: For Nordmøre 260 000 Kr., for Romsdal 79 778 Kr., for Søndmøre 246 740 Kr., altsaa tilsammen 586 518 Kr. mod 865 346 Kr. i forrige Femaar. Fogden i Romsdal formener, at dette Fiskeri er langt større, end Opgaven viser.

Hummerfisket angives at have været af liden Betydning i Romsdal. I Nordmøre er i Perioden opfisket for 5100 Kr., i Søndmøre for 20 000 Kr.

Østersfisket gaar mere og mere tilbage og har neppe givet et Udbytte, der er Omtale værd. Det daglige Fiske er af megen Betydning for Distriktet, idet samme afgiver et ikke uvæsentligt Bidrag til Husholdningerne.

Ferskvandsfiske foregaar kun i liden Udstrækning.

5. Bergværksdrift.

I Perioden har ingen saadan Drift fundet Sted, naar undtages, at der i dens 2 sidste Aar har været arbeidet med nogle faa Mand i Dyrsets Kobbermalmgruber i Kvernæs.

6. Fabrik- og Industrianlæg.

Af saadanne forefandtes ved Femaarets Udgang følgende inden Amtets Landdistrikt:

Nordmøre.

- 1 Tingvold: Nordmøre Trælastforenings Dampsag og Høvleri, Kassefabrik samt Tøndefabrik med 31 Arbeidere:
- Fredø: Kvalvik Guanofabrik med 14 Arbeidere.
 - Kvernæs: Kristvik Guanofabrik - 10 -
Do. Tøndefabrik - 50 -
Dale Brug, Støberi m. m. - 6 -
Bolgens Malteri og Ølbryggeri - 6 -
Bolgens 2de Kornmøller - 5 -
Storholmens Tranbrænderi - 2 -
Haaholmens Do. - 2 -
Honningsø Do. - 3 -
Lille Sandø Do. - 2 -
Grips. Do. - 2 -
Vaagbø Kornmølle - 4 -
Dale Slyngefabrik - 2 -
 - Edø: 10 Tranbrænderier.
 - Stangvik: 5 Sagbrug.
 - Halse: 1 Do.
 - Surendalen : Follerø Sagbrug,
Surendalsørens Farveri,
Grimsmos Garveri.
 - Rindalen : Rindalens Garveri,
Rinna Kornmølle,
Børset Farveri.

Hvormange Arbeidere de i de sidstnævnte Herreder værende Anlæg gennemsnitlig sysselsætte, ser jeg mig ikke istand til at oplyse.

Romsdal.

- 1 Gryten: Næs Teglbrænderi med 5 Arbeidere.
- Vold: Otterholms Maskin- og Plogværksted samt Cirkelsag med 3 Arbeidere.
 - Eid: Hamre Tøistampe . med 2 Arbeidere.
 - Veø: Vaagsæter Sagbrug - 10 -
Ottestads Kalkbrænderi - 6 -
 - Bolsø: Elvebakkens Tændstikfabrik - 50 -
 - Vestnæs: Salthammers Jægtbyggeri med 8 á 10 Arbeidere,
Legernæs Benstampe med 2 Arbeidere.
 - Akerø: 2 Damptranbrænderier - 4 -
 - Sandø: 5 Do. - 1 4 -
 - Frænen: 1 Do. - 3 -
 - Bud: 2 Do. - 2 -

S ø n d m ø r e ;

1 Harham : 12 Tranbrænderier	med	60	Arbidere.
- Borgund : Langevaags Uldspinderi og Væveri	-	100	-
Aalesunds Slyngefabrik	-	6	-
17 Tranbrænderier	-	50	-
- Ulvsten: 1 Guanomølle	-	5	-
1 Garveri og 2 Tranbrænderier	-	5	-
- Herø og Sandø: Et mindre Kalkbrænderi,			
10 Tranbrænderier	-	20	-
- Volden: 2 Garverier.			
2 Guanomøller.			
1 Trikotagefabrik.			

Tranbrænderierne og for en Del ogsaa Guanomøllerne ere i Virksomhed kun en Del af Aaret.

Foruden ovennævnte, Indretninger findes, en hel Del mindre Kornmøller og Sagbrug, hvilke dog for det meste alene er beregnet til Brug for vedkommende Gaarde. Ligesaa findes nogle mindre Farverier.

7. Binæringer.

Gaardbrug og Fiskeri optager i dette Amtsdistrikt den største Del af Befolkningens Tid. Der er derfor i Almindelighed liden Tid tilovers for den til Bierhverv og heller ikke har den nogen Adgang dertil. Jeg vil dog hermed ikke have sagt, at alle de Bilder, som kunne henregnes til nævnte Begreb, ere udnyttede saaledes, som de kunde og burde.

De vigtigste Binæringer skal jeg nedenfor nærmere enkeltvis omhandle:

H u s f l i d e n staar antageligen omtrent paa samme Standpunkt som tidligere. Fogden i Romsdal oplyser, at nogen Fremgang synes at spores i enkelte Herreder i hans Fogderi, medens Fogden i Søndmøre antager, at Husfliden i Søndmøre snarere har aftaget end tiltaget, noget, han tilskriver den lettere Adgang, Almuen nu mod før har til for en rimelig Pris at skaffe sig alle Slags Gjenstande. Husfliden indskrænker sig i Almindelighed til Tilvirkning af grovere Klædningsstoffer, simple Husgerrad, samt Gaards-, Fiske- og andre Arbeidsredskaber. Enkelte Distrikter producere lidt Vadmel og andet Uldtøj tilsalgs. Af Husflidsskoler har i Femaaret været i Viksomhed 1 i Gryten for Smaapiger og 1 i Volden for Gutter.

B a a d b y g g e r i e t har i Perioden været drevet i mindre Udstrækning end tidligere. Størst har Driften efter Opgaverne været i Volden, Strømsnæsset, Vestnæs, Halse, Veø og Stangvik, i hvilke Distrikter Produktet antages at have haft en Pengeværdi henholdsvis af 9800, 3040, 2800, 1600, 1000 og 800 Kroner. Lidt Baadbyggeri har dog ogsaa været drevet i Aure og Tingvold.

Tilvirkning af Tønder, Stav og Tøndebaand foregaar i de fleste Distrikter, hvor Skov findes. Priserne paa disse Produkter have i

Femaaret været temmelig lave paa Grund af de feilslagne Sommersildfiskerier. Produktionen er som Følge deraf sikkerligen aftaget i Perioden. Antageligen foregaar denne Næringsgren som før i størst Udstrækning i Rindalen, Surendalen, Øre, Aure og Stangvik af Nordmøre, Næsset og Bolsø af Romsdal og Skodje af Søndmøre. Især i Rindalen og Surendalen forarbeides Fiskekasser, der afsættes i Kristianssund.

I økonomisk Henseende er J a g t e n ikke af nogen væsentlig Betydning for Distriktet og drives ikke af Nogen som udelukkende Næringsvei. Den indskrænker sig for største Delen til Fangst af Fuglevildt, navnlig Ryper og Aarfugl, samt Harer. De Bygder, hvor den fornemmelig drives, er Rindalen, Surendalen og Tustern i Nordmøre, Gryten, Vold, Vestnæs og Næsset i Romsdal, Sunnelven, Stranden og Norddalen i Søndmøre. Renjagt drives lidt i Sundalen, Næsset, Gryten og Norddalen.

I Femaaret er udbetalt Præmier for følgende Antal Rovdyr og Rovfugle:

Fogderi	Bjørne.	Gauper.	Jerve.	Ræve.	Ørne.	Hønshege.
Nordmøre	28	14	1	960	80	119
Romsdal	10	12		437	50	239
Søndmøre	7	-	1	677	121	302
Amtet	45	26	2	1974	251	660

I Aarene 1881, 1882 og 1883 betaltes derhos Præmier for Kraaker, Skjærer og Ravne. Antallet af de i nævnte Tidsrum dræbte Fugle ser jeg mig ikke istand til at opgive.

Om Vaaren finde ikke saa ganske faa Mennesker Beskjæftigelse ved F i s k e t ø r r i n g, ligesom ogsaa nogen Fortjeneste falder ved Sildtilvirkning. Fragtfart og Landtransport er som Næringsgren ikke af stor Betydning her i Distriktet.

H a n d e l. Antallet af Landhandlere opgives ved Femaarets Slutning at have været i Nordmøre 117, hvoraf 5 Handelsforeninger, i Romsdal 69 og 4 Forbrugsforeninger og i Søndmøre 74, tilsammen 264, mod 201 ved Udgangen af 1880.

I Nordmøre og Romsdals Fogderier har Ingen Rettighed til Udskjænkning og Smaasalg af Brændevin; i Søndmøre indesidder, saavidt jeg ved, fremdeles 5 Personer med saadan Rettighed. Ret til Smaasalg af Øl og Vin er antagelig ved Periodens Slutning gjort til Gjenstand for Bevilling i de fleste Distrikter.

Distriktet er, ialfald hvad de indre Bygder angaar, i det store og hele saa nogenlunde forsynet med H a a n d v æ r k e r e. Især antages de allerfleste Bygder at have tilstrækkeligt af Skræddere og Skomagere. Tilvirkning af Haandværksarbeider til Salg af nogen nævneværdig Betydning foregaar, saavidt oplyst, kun i Gryten og Vold, hvor en ikke saa ringe Del Klæder og Skotøi forfærdiges til Salg i Nordland.

F r u g t a v l e n er paa Grund af det lave Standpunkt, hvorpaa Havevæsenet endnu staar, af liden Betydning. Nogen ubetydelig Bærsamling foregaar hist og her.

Brænding af Tangaske foregaar i Kvernæs og Edø af Nordmøre, Bud af Romsdal samt i de fleste ytre Distrikter i Søndmøre. Fogden i Søndmøre opgiver, at Bedriften, der i de senere Aar paa Grund af de nedadgaende Priser har været i Aftagende i hans Distrikt, har givet et Udbytte i Femaaret af 80 000 Kr. Han tilføier dog, at han ikke tør anse Opgaven for ganske paalidelig.

Samme Fogad oplyser videre, at flere yngre Mænd efter endt Torskefiske hvert Aar tage til andre Landsdele og søge Beskæftigelse ved Havneanlæg, Fyrvæsenet og Veianlæg m. m., ved hvilke Arbeider de skulle tjene noksaa godt.

8. Forskjelligt.

Ved Femaarets Slutning havdes i Distriktet følgende Brandforsikringsindretninger :

Indretningens Navn.	Hered, hvor Bestyrelsen har sit Sæde.	Naar traadt i Virksomhed.	Forsikringssum pr. 31te Decbr. 1885.		
			Før Huse alene.	Før Løsøre alene.	Tilsammen.
			Kr.	Kr.	Kr..
Nordmøre.					
Sundalens Brandforsikringsindretning.	Sundalen.	1861	417 720	-	417 720
Tingvolds Do.	Tingvold.	1873	556 370	-	656 370
Aure Do.	Aure.	1862	610 858	-	610 858
Halse Do.	Halse.	1859	478 800	-	478 800
Stangviks Do.	Stangvik.	1859	877 380	-	877 380
Surendalene Do.	Surendalen.	1849	863 730	-	863 730
Rindalens Do.	Rindalen.	1849	868 320	-	868 320
Romsdal.					
Veø Do.	Veø.	1841	2 535 800	-	2 655 800
Bolsø Do.	Bolsø.	1860	867 440	90 800	958 240
Vestnæs Do.	Vestnæs.	1860	3 929 830	-	3 929 830
Akerø Do.	Akerø.	1872	1 139 840	-	1 139 840
Søndmøre.					
Voldens Do.	Volden.	1867	1 549 374	323 238	1 872 612
Hjørendfjords Do.	Hjørendfjord	1874	324 870	24 010	348 880
Ulvsten, Herø og Sandø Do.	Sandø.	1865	1 749 400	8 857	1 758 257
Indre Søndmøre Do.	Stranden.	1857	1 806 605	-	1 806 505
Borgund og Skodje Do.	Borgund.	1863	2 146 960	-	2 146 900
Do. Do.	Skodje.	1880	.	267 297	267 297

Videre havdes i Søndmøre følgende Forsikringsindretninger for Kreaturer:

Indretningens Nava og Art.	Herrad, i hvilket Bestyrelsen har sit Sæde.	Naar traad i Virksomhed.	Samlet Forsikringssum den 31te Decbr. 1885.
			Kr.
Voldene Forsikringsforening for Heste	Volden.	1873	44 640
Ørsten Do. Do.	Ørsten.	1882	20 690
Hjørøndfjords Do. Do.	Hjørøndfjord.	1872	23 560
Vartdalsstrandens Do. Do.	Ulvsten.	1873	9 350
Sunnelvns Do. Do.	Sunnelven.	1873	13 200
Geiranger Do. f. Heste o. Storfæ	Do.	1872	7 270
Eidsdalens Hesteassuranceforening	Norddalen.	1874	10 009
Valdalens D o .	Do.	1874	24 600

Nedenstaaende Opgave viser Landdistriktets Sparebankers Antal og Status ved Udgangen af Aarene 1880 og 1885 :

Fogderi.	A a r .	Antal Banker.	Formue.	Forvaltningssum (indbefattat Formuen).	Antal Indskydere.
			Kr.	Kr.	
Nordmøre	1885	3	72 796	798 148	1 415
	1880	3	53 746	574 970	1 237
Romsdal	1885	6	60 120	690 550	2 198
	1880	6	51 558	578 475	1 887
Søndmøre	1885	14	382 752	3 270 284	8 891
	1880	12	274 256	3 041 858	7 790
Amtet	1885	23	515 668	4 768 982	12 504
	1880	21	379 560	4 195 303	10 914

Af Opgaven fremgaar, at Antallet af Banker i Perioden er forøget med 2, Formuen er stegen med Kr. 136 108 og Forvaltningssummen med Kr. 563 679. Indskydernes Antal er øget med 1590. Ikke saa ganske ubetydeligt af Landbefolkningens opsparede Penge indsættes i Byernes Sparebanker.

Den væsentligste Del af Forvaltningssummerne har været anvendt til Diskonteringsvirksomhed. Laan mod Pant bliver mere og mere vanskeligt at opdrive. 6 af Amtsdistriktets 23 Banker have ikke en eneste Øre af Forvaltningssummen indestaaende mod Pant i fast Eiendom.

Ved Landdistriktets Forligelseskommissioner er i Femaaret behandlet følgende Antal Sager:

AU.	Nordmøre.	Romsdal.	Søndmøre.	Amtet.
1881	798	836	1203	2 837
1882	830	936	1687	3 353
1883	737	909	1384	3030
1884	736	778	908	2 422
1885	879	890	1 126	2 895
1881-1865 .	3 980	4 349	6 208	14 637
Til Sammenligning hidseættes det lignende Antal Sager i Perioden				
1876-1880	4 269	4 123	6 289	13 681

Forøgelsen udgjør: for Søndmøre ca. 17½ Pct. og for Romsdal ca. 5 Pct. I Nordmøre er Antallet af Sager i Perioden formindsket med ca. 6½ Pct.

Efter de fra Sorenskriverne modtagne Meddelelser anføres nedenfor Opgave over de i Femaaret thinglæste og aflæste Panteheftelser samt afholdte Tvangsauktioner. Til Sammenligning hid sættes tillige de lignende Opgaver for Perioden 1876-1880.

Thinglæste Panteheftelser:.

	Antal. 1881-1885.	Antal. 1876-1880.	Beløb. 1881-1885. Kr.	Beløb. 1876-1880. Kr.
Nordmøre	1390	898	2 034 585	1 402 188
Romsdal	1262	1 532	985 767	1 155 958
Søndmøre	1514	2 134	1 404 300	1 625 328
Amtet	4166	4 564	4 424 652	4 183 474

Aflæste Pantehefteleer:

	Antal. 1881-1885.	Antal. 1876-1880.	Beløb. 1881-1885. Kr.	Beløb. 1876-1880. Kr.
Nordmøre ,	678	470	687 295	719 834
Romsdal	505	516	455 870	346 645
Søndmøre	471	507	611 598	542 710
Amtet	1 654	1 493	1 754 763	1 609 189

Sammenstillingen af Opgaverne for begge Femaarsperioder viser, at Pantegjelden i 1881- 1885 er stegen i betydelig Grad, nemlig med 2 669 889 Kroner. Med fuld Tryghed kan man dog neppe bygge paa disse Opgaver, da det ikke saa sjelden hænder, at indfrieede Panteheftelser blive henstaaende i længere Tid uafleste.

Tvangsauktioner over fast Gods:

	Antal. 1881-1885.	Antal. 1876- 1880.	Beløb. 1881-1885. Kr.	Beløb. 1876-1880.
Nordmøre	71	18	157 540	44 720
Romsdal	51	24	88 257	49 087
Søndmøre	126	59	262 236	147 549
Amtet	248	101	508 033	241 356

Tvangsauktioner over Løsøre:

	Antal. 1881-1885.	Antal. 1876-1880.	Beløb. 1881-1885. Kr.	Beløb. 1876-1880. Kr.
Nordmøre	126	116	39 073	18 258
Romsdal	174	88	49 769	35 831
Søndmøre	161	193	52 065	65 239
Amtet	661	397	140 907	119 328

Antallet af Tvangsauktioner saavel over fast Gods som over Løsøre er i Perioden steget i temmelig stærk Grad. Det ved Salget af fast Gods udbragte Beløb andrager til meget over det dobbelte af hvad det udgjorde i Femaaret 1876-1880. Værst stiller Forholdet sig i Nordmøre, hvor Salgssummen andrager til adskilligt over 3 Gange saa meget som i forrige Periode. Ogsaa hvad angaar det ved Tvangsauktioner over Løsøre udbragte Beløb er Forøgelsen størst i Nordmøre, hvor Summen i denne Periode andrager til noget over det dobbelte af hvad den udgjorde i den forrige. Gunstigst Stiller Forholdet sig i Søndmøre Fogderi, hvor det udbragte Beløb ved Løsøresalg endog er adskilligt mindre i sidste Femaar end i det næst foregaaende.

Antallet af de i Femaaret afholdte E x e k u t i o n e r har udgjort, idet til Sammenligning hidsættes Antallet af de i Perioden 1876-1880 afholdte:

I Nordmøre	1881-1885.			1876-1880.	
	Antal.	Beløb. Kr.		Antal.	Beløb. Kr.
af Fogden	63	110 600	af Fogden	169	124 469
- Lensmændene	920	104 762	- Lensmændene	787	56 418
Tilsammen	983	215 362	Tilsammen	956	180 887
I Romsdal	1881-1885.			1876-1880.	
	Antal.	Beløb. Kr.		Antal.	Beløb. Kr.
af Fogden	88	117 450	af Fogden	204	256 287
- Lensmændene	949	131 080	- Lensmændene		
Tilsammen	1 037	248 530	Tilsammen	723	305 274
I Søndmøre	1881-1885.			1876-1880.	
	Antal.	Beløb. Kr.		Antal.	Beløb. Kr.
af Fogden	83	103 591	af Fogden	159	163 490
- Lensmændene	1 619	217 120	- Lensmændene	912	96 286
Tilsammen	1 702	320 711	Tilsammen	1 071	259 776

Eksekutionernes Antal er steget i Nordmøre med 27 og en Udlægssum 34 475 Kr., i Søndmøre med 631 og Udlægssum 60 935 Kr. I Romsdal er Antallet forøget med 314, medens Udlægssummen er 56 744 Kr. mindre end i forrige Femaarsperiode.

Af U d p a n t n i n g e r er i Perioden afholdt, idet til Sammenligning hidsættes Opgave over lignende Forretninger for forrige Femaar:

	Antal. 1881-1885.	Antal. 1876-1880	Beløb. 1881-1885. Er.	Beløb. 1876-1880. Kr.
Nordmøre	8 598	7 773	153 204	131 893
Romsdal	8 618	6 859	154 415	134 936
Søndmøre ,	3 426	2 142	62 901	35 001
Amtet	20 642	16 774	370 520	301 830

Antallet af Udpanntninger er i Femaaret øget med 3868 og Udlægssummen med 68 690 Kr. Jeg er imidlertid i nogen Tvivl, om ikke Forøgelsen er endnu større, idet nemlig enkelte Herreder i Nordmøre lade Udpanntningerne for Herredsakatter udføre af sine Kasserere, og er jeg ikke sikker paa, at de Udpanntningsforretninger, disse have afholdt, er medtaget i de af Lensmændene afgivne Opgaver, der er det eneste Materiale, jeg har benyttet ved Udarbejdelsen af vedkommende Opgave. Efter de fra Fogderne modtagne Meddelelser hidsættes en Opgave over Herredernes antagne Formue og Indtægt i Femaaret, saaledes som samme er ansat ved de stedfundne Ligninger:

A. Formue.

Herreder.	1881.	1882	1883.	1884.	1885.
	Kr.	Kr.	Er.	Kr.	KL
Nordmøre.					
Sundalen	831 166	816 672	879 265	717 900	655 100
Øksendalen	ikke	op-	givet	685 714	659 590
Tingvold	1 147 800	1 149 790	1 153 180	1 140 640	1 196 660
Strømsnæsset	439 371	427 470	415 677	482 650	485 000
Fredø	361 509	366 497	345 865	390 891	382 065
Øre	585 433	589 959	695 600	645 300	631 200
Kvernæs.	2 658 976	2 751 453	2 740 184	2 426 100	2 264 550
Tustern	430 630	440 100	448 000	460 000	467 850
Edø	734 350	733 030	858 240	844 647	769 281
Aure	1 642 707	1 636 510	1 589 860	1 551 600	1 510 900
Stangvik	2 086 573	1 986 833	1 865 007	2 022 276	1 804 890
Halse	513 568	521 554	517 808	496 745	500 000
Surendalen	1 412 425	1 340 575	1 333 150	1 599 250	1 647 631
Rindalen	1 210 000	1 210 400	1 201 800	1 244 000	1 272 300
	-	-	-	14 707 113	14 247 017

Herreder.	1881.	1882	1883.	1884.	1885.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Romsdal.					
Gryten	801 780	803 100	810 350	1 026 400	1 088 200
Vold	499 528	576 382	589 513	568 377	580 060
Eid	359 498	310 133	274 683	363 355	320 455
Veø	869 200	833 600	1 180 900	1 074 800	1 387 400
Næsset	805 125	789 226	792 762	960 154	895 415
Bolsø	1 203 340	1 221 935	1 206 750	1 769 500	1 717 900
Vestnæs	1 122 835	1 103 258	1 097 418	1 169 296	1 193 587
Akerø	616 802	631 880	891 640	834 840	757 930
Sandø	259 821	267 451	267 700	337 300	355 300
Frænen	760 000	768 320	788 680	603 840	668 610
Bud	449 880	433 120	453 260	633 070	729 120
	7 747 809	7 738 405	8 353 646,	9 340 932	9 693 967
Søndmøre.					
Vanelven	954 747	983 763	969 940	932 898	954 728
Volden	197 380	1 481 800	1 556 200	1 574 500	1 570 400
Ørsten	857 300	832 300	837 700	930 900	971 550
Hjørendfjord	797 040	788 590	819 100	846 596	876 500
Sandø	1 034 720	1 034 910	874 400	887 600	826 200
Herø	956 590	934 680	890 250	886 900	854 800
Ulvsten	168 900	1 354 936	1 320 000	1 296 600	1 170 100
Sunnelven	616 700	602 600	634 300	708 900	741 800
Norddalen	249 800	242 760	1 380 000	1 116 355	1 181 300
Stranden	880 730	864 932	839 777	1 428 316	1 643 050
Ørskog	620 000	632 560	699 000	707 000	733 500
Skodje	908 195	1 116 435	1 444 400	1 304 445	1 329 850
Borgund	1 955 510	2 029 750	2 026 140	2 698 630	2 463 300
Harham	778 855	1 822 770	1 840 020	1 703 930	1 861 400
	13 766 967	14 722 810	16 131 227	17 023 563	17 178 478

B. Indtægt.

Herreder.	1881.			1884.	1885.
	Kr.	K r .	K r	Kr.	Kr.
Nordmøre.					
Sundalen	164 285	182 938	185 714	214 547	204 922
Øksendalen	ikke	op-	givet	202 364	176 641
Tingvold	157 740	158 950	164 850	162 950	172 855
Strømsnæsset	152 332	165 334	153 194	141 390	145 360
Fredø	182 798	179 115	190 504	208 463	172 223
Øre	194 460	210 313	212 740	223 150	218 360
Kvernæs	731 270	632 432	631 952	697 170	729 020
Tustern	55 490	60 190	57 600	71 100	69 850
Edø	210 600	288 550	365 410	411 330	328 277
Aure	ikke	opgivet	514 934	483 970	454 430
Stangvik	216 527	223 028	225 149	290 990	297 902
Halse	ikke	op-	givet	123 530	141 075
Surendalen	144 300	144 915	146 965	187 525	179 695
Rindalen	ikke	opgivet	240 150	261 990	240 610
				3 680 469	3 536 220

Herreder.	1881.	1882	1883.	1884.	1885.
Romsdal.					
Gryten	Kr. 193 500	Kr. 197 000	Kr. 177 340	Kr. 238 500	Kr. 260 825
Vold	37 445	37 518	38 376	101 854	95 743
Eid	41 380	35 365	39 843	41 205	60 013
Veø	158 000	152 000	270 399	252 000	312 581
Næsset	216 407	199 698	193 765	306 263	299 055
Bolsø	290 895	291 560	285 805	497 910	515 260
Vestnæs	92 654	90 073	101 027	180 306	174 439
Akerø	181 876	137 407	246 425	231 140	204 164
Sandø.	89 654	76 879	38 490	98 790	108 080
Frænen	187 320	164 420	173 010	203 480	212 165
Bud	161 620	147 130	140 200	233 569	244 926
	1 650 651	1 528 950	1 704 680	2 385 017	2 487 265
S ø n d m ø r e .					
Vanelven	181 355	175 598	165 150	127 221	131 555
Volden	250 530	251 270	259 080	263 270	259 100
Ørsten	204 690	198 600	223 620	226 080	252 340
Hjørendfjord	97 930	88 150	92 380	99 570	94 970
Sandø	227 840	181 110	204 270	241 810	246 290
Herø	244 960	198 460	176 050	174 075	253 010
Ulvsten	180 429	147 065	306 960	325 820	254 370
Sunnelven	80 320	81 220	175 073	168 125	172 100
Norddalen	38 460	36 370	243 250	248 365	243 070
Stranden	200 296	195 235	168 439	252 870	266 600
Ørskog	105 280	119 357	118 300	123 500	125 000
Skodje	265 930	249 934	239 000	269 275	274 010
Borgund.	601 870	556 720	5 532 501	355 740	545 900
Harham	4 232 581	446 220	438 695	429 064	331 150
	1 103 139	2 925 309	3 363 359	3 294 785	3 489 465

9. Kommunikationsvæsenet.

Ogsaa i den forløbne Femaarsperiode har Samfærdsel mellem Amtets tre Byer og Landdistriktet været besørget af 6 i stadig Fart gaaende Dampskibe, hvis Ruter, naar undtages et Par Fjorde i Søndmøre, have været udstrakt til Amtsdistriktets vigtigere Fjorde. I sidste Halvdel af Femaaret har et i Kristiansund hjemmehørende Dampskib underholdt stadig Fart mellem nævnte By og Molde samt de romsdalske Fjorde. Derhos have enkelte Fjorde i Søndmøre og Romsdals Fogderier især om Sommeren været anløbet af et i Bergen hjemmehørende Dampskib. I det hele maa det siges, at Amtsdistriktet ikke har manglet Dampskibsforbindelse, noget, der ogsaa betydeligt har lettet Oprettelsen af nye Postaabnerier, idet Udgifterne derved for en væsentlig Del have kunnet indskrænkes til Postaabnerlønninger.

Med Hensyn til Veivæsenet meddeles, under Henviisning til en senere indtagen specificeret Opgave, at Længden af offentlige Veie inden Amtet ved Udgangen af 1885 udgjorde:

Distrikt.	Hovedvei.	Bygdevei.	Tilsammen Hoved- og Bygdevei.
	Km.	Km.	Km.
Nordmøra	186	668	854
Romsdal	194	415	609
Søndmøre. . . .	174	642	716
Amtet	654	1 625	2 179

Ved at sammenligne denne Opgave med den i min forrige Femaarsberetning om samme Materie meddelte vil sees, at Længden af Hovedvei i Perioden er formindsket med 10 Km., hvilket hovedsagelig skriver sig fra, at en Hovedvei i Øre Herred er nedlagt som saadan og gaaet over til Bygdevei. Længden af Bygdevei er derimod i Femaaret forøget med 114 Km. Af Forøgelsen falder mest paa Volden og Ørsten, der ved Afgivelsen af min forrige Beretning udgjorde et Herred. Derefter kommer Edø, Akerø, Tustern og Sandø (Romsdal) med henholdsvis 7, 5, 4 og 8 Km.

Nedenstaaende Opgave viser Længden af offentlige Veie inden hvert Herred ved Udgangen af 1885 samt de gjennemsnitlige Transportomkostninger paa de vigtigste Veie:

Herreder.	Samlet Længde Hovedvei.	Samlet Længde Bygdevei.	Samlet Længde Hovedvei og Bygdevei.	Gjennemsnitlige Transportomkostninger paa de vigtigste Veie (pr. Centner tunge Varer).			Anmærkninger.		
				Sted hvorfra.	Sted hvortil.	Længde i Km.		Som- mer.	Vin- ter.
Nordmøre.	Cm.	Km.	Km.						
Kvernæs	27	125	152	Vebenetad Ødegaard	Stensvik Stensvik	7 3	0.40 0.25	0.40 0.25	
Edø	-	16	16						
Tustern	-	21	21						
Aure	-	65	65						Ca. 3 Km. Ridevei.
Halse	-	49	49						
Stangvik . . .	24	56	80						
Surendalen . .	33	38	71	Surendals- Øren	Moen	17	0.25	0.25	
Rindalen . . .	24	47	71	Do.	Rindalen	34	0.56	0.56	
Sundalen . . .	40	40	80						
Øksendalen . .	9	25	34						
Tingvold . . .	16	69	85						
Strømsnæsset.	-	43	43						
Fredø	5	28	33						
Øre	8	46	54	Torvik Batnfjord- øren	Heggem Furset	10 7	0.60 0.40	0.50 0.35	
	186	668	854						

Herreder.	Samlet Længde Hovedvei.	Samlet Længde Bygdevei.	Samlet Længde Hovedvei og Bygdevei.	Gjennemsnitlige Transportomkostninger paa de vigtigste Veie (pr. Centner tunge Varer).				Anmærkninger.	
	Km.	Km.	Km.	Sted, hvorfra.	Sted, hvortil.	Længde i Km.	Som- mer.		Vin- ter.
							kr.	Kr.	
Romedal.									
Bud . . .	-	33	33	Viken	Farstad	17	0,30	0,30	
				Do.	Tornæs	14	0,30	0,30	
Frænen . . .	18	39	57	Tornæs	Viken	14	0,30	0,30	
				Do.	Julset	15	0,30	0,30	
Akerø . .	-	52	52	Hollingen	Aure	8	0,25	0,25	
Sandø . .	-	9	9						
Bolsø . . .	52	21	73						
Næsset . .	25	55	80	Eidsøren	Eidsvaag	8	0,20	0,17	
Veø . . .	22	44	66	Alfarnæs	Torvik	14	2,00	2,00	
				Do.	Nordvik	11	1,60	1,60	
Gryten . .	48	52	100	Veblungnæs	Mølmen	61	0,70	0,70	
Eid . .	11	7	18	Torvik	Nordvik	11	1,60	1,60	
				Nordvik	Torvik	11	1,60	1,60	
Vold . .	-	33	33	Torvik	Alfarnæs	14	2,00	2,00	
				Vold	Venaas	6	0,10	0,09	
				Do.	Skjelbostad	11	0,20	0,16	
				Vik	Berild	8	0,13	0,12	
Vestnæs . .	18	70	88	Vestnæs	Søholt	25	0,60	0,56	
	194	415	609						
Søndmøre.									
Sunnelven .	18	21	39	Hellesylt	Kjeldstadli	13	0,40	0,40	
Stranden .	25	35	60	Slyngstad	Holstad	8	0,40	0,40	
Norrdalen .	-	41	41	Sylte	Remb	12	0,50	0,40	
Ørskog . .	20	22	42						
Skodje . .	17	20	37						
Søkelven .	-	62	62						
Borgund . .	15	27	42	Aalesund	Rødset	12	0,33	0,33	
Harham . .	-	70	70						
Hjørendfjord	-	20	20						
Volden . .	14	59	73	Rødset	Ørstenvik	11	0,40	0,40	8 Km. Ridevei.
Ørsten . .	-	58	58	Ørstenvik	Rødset	11	0,40	0,40	
Ulvsten . . .	23	53	76	Hareide	Ulvstenvik	10	0,40	0,40	
Herø	11	19	30						
Sandø . . .	9	1	10						
Vanelven . .	22	34	56	Aahjem	Bryggen	19	0,50	0,50	
	174	542	716						

Som vil sees, er Transportomkostningerne i enkelte Distrikter temmelig store, t. Ex. i Veø og Eid, hvor Transporten af 1 Centner tunge Varer koster over 14 Øre pr. Kilometer. Dette staar selvfølgelig i nær Forbindelse med Transportevnen, der i disse Distrikter paa Grund af Veienes Bakkethed er meget ringe. Overhovedet er Veienes Transportevne inden Amtet ikke meget stor, noget, der finder sin Forklaring deri, at de fleste Veie ere Lokalveie, hvorpaa i Almindelighed kun ganske liden Færdsel finder Sted. Ved saadanne Veies Anlæg, der som oftest bekostes af de engere Kommuner ved Pligtarbejde, ja undertiden endog af enkelte mere Interesserede, lægges der selvfølgeligen Vind paa at indskrænke Anlægsudgifterne saa meget som muligt. Pligtarbejdet i Anledning Veies Oparbejdelse og Vedligeholdelse er forøvrigt meget betydeligt og repræsenterer, som nedenstaaende efter modtagne Meddelelser fra Veinspektørerne udarbejdede Opgave viser, ikke ubetydelige Pengebeløb. (Se Side 34-38.)

Opgaven viser, at der i 1885 til Vedligeholdelsesarbejde er anvendt i Nordmøre 10947 Mandsdagværk og 8417 Hestedagværk til en samlet Pengeværdi af 30 598 Kroner, i Romsdal 10 587 Mandsdagværk og 8620 Hestedagværk til samlet Værdi 32 445 Kroner, i Søndmøre 9 551 Mandsdagværk og 5012 Hestedagværk til samlet Værdi 23 921 Kroner. For det hele Amt skulde altsaa det til Veienes Vedligeholdelse i nævnte Aar udlignede Pligtarbejde udgjøre 31 085 Mandsdagværk og 22 049 Hestedagværk til en samlet Pengeværdi af 86 964 Kroner. Videre viser Opgaven, at der i nævnte Aar er anvendt til Nybygning af Veie i Nordmøre 3535 Mands- og 400 Hestedagværk til en samlet Pengeværdi af 6 141 Kroner, i Romsdal 2066 Mands- og 283 Hestedagværk til samlet Værdi 3509 Kroner og i Søndmøre 3299 Mands- og 396 Hestedagværk til samlet Værdi 6250 Kroner; altsaa for det hele Amt 8900 Mands- og 1079 Hestedagværk til en samlet Værdi af 15 900 Kroner. Pligtarbejdet i 1885 til Vedligeholdelse og Nybygning af Veie skulde saaledes for hele Amtsdistriktet udgjøre 39 985 Mands- og 23 128 Hestedagværk til en samlet Pengeværdi af 102 864 Kroner. I Forbindelse hermed finder jeg at burde tilføie, at, efterat den kommunale Skattelev traadte i Kraft, udligne enkelte engere Distrikter paa de almindelige Skattefundamenter det Fornødne baade til Vedligeholdelsesarbejder og til Nybygning af Veie.

Ved Udgangen af Femaarsperioden udgjorde Skydsstationernes Antal 144. Deraf var 15 Tilsigelsesskifter alene for Baadskyds, 24 faste Stationer og 74 Tilsigelsesskifter for kombineret Land- og Søsskyds, 16 faste Stationer og 15 Tilsigelsesskifter alene for Landskyds.

10. Den økonomiske Tilstand i Almindelighed..

Det staar desværre ikke til at negte, at de temmelig almindelig udbredte og meget høilydte Klager over, at den økonomiske Tilstand inden Amtsdistriktet har gaaet tilbage i Femaaret, have adskillig Grund for sig. Jeg

(Forts. Side 38.)

Opgave (efter Meddelelse fra Veiinspektørerne) over **Naturalarbeide**, udlignet paa **Gaardene** i 1885.

Herredet.	1. Vedligeholdelse:														2. Nybygning.						
	a. Sommerveiarbeide, derunder indbefattet Gruskjørsel paa Vinterføre.							b. Vinte							veiarbeide.						
	Antal Mands-Dagværk.	Antal Heste-Dagværk.	Pris pr. Mands-Dagværk.	Pris pr. Heste-Dagværk.	Samlet Værdi			Antal Mands-Dagværk.	Antal Heste-Dagværk.	Pris pr. Mands-Dagværk.	Pris pr. Heste-Dagværk.	Samlet Værdi			Antal Mands-Dagværk.	Antal Heste-Dagværk.	Pris pr. Mands-Dagværk.	Pris pr. Heste-Dagværk.	Samlet Værdi		
af Mands-Dagværk.					af Heste-Dagværk.	Ialt.	af Mands-Dagværk.					af Heste-Dagværk.	Ialt.	af Mands-Dagværk.					af Heste-Dagværk.	Ialt.	
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.			Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.			Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
Nordmøre.																					
Kvernæs	2 200	1 800	1.50	1.50	3 300	2 700	6 000	500	50	1.50	2.00	750	1000	1 750	800	400	1.50	1.50	1 200	600	1 800
Edø	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	450	-	1.60	-	720	-	720
Tustern	60	60	1.60	1.60	96	96	192	-	-	-	-	-	-	-	495	-	1.60	-	792	-	792
Aure	330	200	1.60	1.60	528	320	848	40	4	1.60	1.60	64	64	128	-	-	-	-	-	-	-
Halse	400	300	1.60	1.60	640	480	1 120	80	8	1.60	1.60	128	128	256	-	-	-	-	-	-	-
Stangvik	800	400	1.60	1.60	1 280	640	1 920	240	24	1.60	1.60	384	384	768	1 400	-	1.60	-	2 240	-	2 240
Surendalen	900	450	1.50	1.50	1 350	675	2 025	617	61	1.50	1.50	925.50	925.50	1 851	-	-	-	-	-	-	-
Rindalen	600	300	1.50	1.50	900	450	1 350	350	35	1.50	1.50	525	525	1 050	-	-	-	-	-	-	-
Sundalen	300	300	2.00	2.00	600	600	1 200	360	36	2.00	2.00	720	720	1 440	-	-	-	-	-	-	-
Øksendalen	200	100	1.60	1.60	320	160	480	80	8	1.60	1.60	128	128	256	40	-	1.60	-	64	-	64
Tingvold	600	300	1.50	1.50	900	450	1 350	240	24	1.50	1.50	360	360	720	-	-	-	-	-	-	-
Strømsnæsset	120	120	1.60	1.60	192	192	384	150	15	1.60	1.60	240	240	480	200	-	1.50	-	300	-	300
Fredø	570	350	1.50	1.50	855	525	1 380	60	6	1.50	2.00	90	140	230	150	-	1.50	-	225	-	225
Øre	800	650	1.50	1.50	1 200	975	2 175	350	35	1.50	2.00	525	720	1 245	-	-	-	-	-	-	-
Sum	7 880	5 330			12 161	8 263	20 424	3 067	3 06			4 839.50	5 334.50	10 174	3 535	400			5 541	600	6 141
Romdals.																					
Bud	500	400	1.50	1.50	750	600	1 350	100	10	1.50	2.00	150	240	390	-	-	-	-	-	-	-
Frænen	900	600	1.50	1.50	1 350	900	2 250	127	12	1.50	3.00	190	600	790	-	-	-	-	-	-	-
Akersø	800	460	1.50	1.50	1 200	690	1 890	100	10	1.50	-	150	-	150	-	-	-	-	-	-	-
Sandø	120	80	1.50	1.50	180	120	300	-	-	-	-	-	-	-	120	80	1.50	1.50	180	120	300
Bolsø	1 100	900	1.50	1.50	1 650	1 350	3 000	600	60	1.50	2.00	900	1 200	2 100	788	-	1.50	-	1 182	-	1 182
Næsset	400	400	1.60	1.60	640	640	1 280	200	20	1.60	1.60	320	320	640	601	20	1.60	1.60	961	32	993
Lateris	3 820	2 840			5 770	4 300	10 070	1 127	1 12			1 710	2 360	4 070	1 509	100			2 323	152	2 475

Opgave (efter Meddelelse fra Veinspektørerne) over **Naturalarbejde, udlignet paa Gaardene i 1885.**

Herreder.	1. Vedligeholdelses-																			2. Nybygning.					
	a. Sommerveiarbejde, derunder indbefattet Gruskørsel paa Vinterførsle.													b. Vinter-						veiarbejde.					
					Samlet Værdi					Samlet Værdi						Samlet Værdi									
	Antal Mands-Dag-værk.	Antal Heste-Dag-værk.	Pris pr. Mands-Dag-værk.	Pris pr. Heste-Dag-værk.	af Mands-Dagværk.	af Heste-Dagværk.	Ialt.	Antal Mands-Dag-værk.	Antal Heste-Dag-værk.	Pris pr. Mands-Dag-værk.	Pris pr. Heste-Dag-værk.	af Mands-Dag-værk.	af Heste-Dag-værk.	Ialt.	Antal Mands-Dag-værk.	Antal Heste-Dag-værk.	Pris pr. Mands-Dag-værk.	Pris pr. Heste-Dag-værk.	af Mands-Dag-værk.	af Heste-Dag-værk.	Ialt.				
Romsdal (Forts.).			Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.			Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.			Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.				
Transport	3 820	2 840			5 770	4 300	10 070	1 127	1 120			1 710	2 360	4 070	1 509	100			2 323	152	2 475				
Veg	900	700	1.60	2.00	1 440	1 400	2 840	220	220	1.50	2.50	330	550	880	-	-	-	-	-	-	-				
Gryten	1 300	1 000	1.50	2.00	1 950	2 000	3 950	450	450	1.80	3.00	810	1 350	2 160	557	183	1.20	2.00	668	366	1 034				
Eid	250	200	1.60	2.00	400	400	800	50	70	1.80	3.00	90	210	300	-	-	-	-	-	-	-				
Vold	500	380	1.50	1.50	750	570	1 320	70	90	1.50	2.50	105	225	330	-	-	-	-	-	-	-				
Vestnæs	1 400	1 000	1.50	1.50	2 100	1 500	3 600	500	550	1.50	2.50	750	1 375	2 125	-	-	-	-	-	-	-				
Sum	8 170	6 120			12 410	10 170	22 580	2 417	2 500			3 795	6 070	9 865	2 066	283			2 991	518	3 509				
Søndmøre.																									
Sunnellen	700	250	1.60	1.20	1 120	300	1 420	190	160	1.60	1.40	304	224	528	-	-	-	-	-	-	-				
Stranden	700	300	1.50	1.20	1 050	360	1 410	100	100	1.60	1.40	160	140	300	-	-	-	-	-	-	-				
Norddalen	800	250	1.50	1.20	1 200	300	1 500	-	-	-	-	-	-	-	1 400	-	1.50	-	2 100	-	2 100				
Ørskog	380	240	1.80	1.60	684	384	1 068	200	200	1.60	1.40	320	280	600	-	-	-	-	-	-	-				
Skodje	630	315	2.00	2.00	1 260	630	1 890	160	110	1.60	1.40	256	154	410	-	-	-	-	-	-	-				
Søkelven	570	360	1.80	1.60	1 026	576	1 602	50	30	1.60	1.40	80	42	122	-	-	-	-	-	-	-				
Borgund	428	214	2.00	2.00	856	428	1 284	75	60	1.60	1.40	120	84	204	-	-	-	-	-	-	-				
Harham	700	300	1.60	1.60	1 120	480	1 600	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
Hjørendfjord	420	210	1.80	1.60	756	336	1 092	125	90	1.60	1.40	200	126	326	-	-	-	-	-	-	-				
Volden	400	200	2.00	2.00	800	400	1 200	180	110	2.00	2.00	360	220	580	890	-	2.00	-	1 780	-	1 780				
Ørsten	200	100	2.00	2.00	400	200	600	146	80	2.00	2.00	292	160	452	526	-	2.00	-	1 052	-	1 052				
Ulvsten	430	360	1.50	1.50	645	540	1 185	75	60	1.50	1.50	112	90	202	483	396	1.50	1.50	724	594	1 318				
Herø	529	286	1.60	1.60	846	457	1 303	40	20	1.60	1.40	64	28	92	-	-	-	-	-	-	-				
Sandø	398	92	1.60	1.60	637	147	784	40	20	1.60	1.40	64	28	92	-	-	-	-	-	-	-				
Vanelven	600	260	1.50	1.50	900	390	1 290	285	235	1.60	1.40	456	329	785	-	-	-	-	-	-	-				
Sum	7 885	3 737			13 300	5 928	19 228	1 666	1 275			2 788	1 905	4 693	3 299	396			5 656	594	6 250				

antydede i min forrige Femaarsberetning, at der især i Periodens tvende sidste Aar som Følge af Lammelse i den almindelige Trafik var indtraadt en almindelig Pengemangel og at dette enkeltvis havde medført økonomisk Tryk, ja økonomisk Tilbagegang. Samme Forhold har været ved i nærværende Periode, og det endog i forøget Grad. At saa har været Tilfældet, fremgaar ogsaa af hvad jeg foran har anført om de forskjellige Næringsgrene. Som det fremgaar af nærværende Beretning, har Udbyttet af Jordbruget ialfald for 2 Aar af Perioden været mindre tilfredsstillende, Priserne paa Landmandens Produkter have været temmelig lave, ialfald i Sammenligning med hvad de var for nogle Aar tilbage, Udbyttet af Torskfiskerierne har været adskilligt under det sædvanlige og Sildefiskerierne have saagodtsom aldeles slaet feil. Det er derfor ikke saa underligt, om Tilstanden er noget trykket, daarligst er Tilstanden antageligen i Fiskedistrikterne. Jeg vil dog hermed langtfra have udtalt, at den økonomiske Tilbagegang i Femaaret har været saa stor, at den i Almindelighed kan vække nogen Bekymring.

Det Forhold, at Almuen, hvad jeg har god Grund til at tro, for en ikke ringe Del søger at opretholde den under de for et Decennium siden stedfundne forholdsvis gode Tider indførte bedre Levemaade, bidrager visseligen ogsaa til at forøge det økonomiske Tryk. Forøvrigt maa det medgives, at den romsdalske Landalmue i Almindelighed lever meget tarveligt, ja mangen Gang altfor tarveligt.

Jeg nævnte i min forrige Femaarsberetning, at det temmelig store Antal Landhandlere sikkerligen havde bidraget til at svække Landbefolkningens økonomiske Evne. Denne min Formening fastholder jeg fremdeles, og ved jeg, at endog mange Almuesmænd dele den. Saagodtsom i hvert Herred inden Amtet findes en eller flere Landhandlere og disses Butiker ere ikke forsynede blot med det, som kan henregnes til det nyttige og nødvendige, men som oftest ogsaa med en hel Del andre Gjenstande, der maa henregnes til rene Luxusartikler. At dette Forhold ofte frister Omegnens Beboere til at købe Ting, som de, om Gjenstandene ikke var dem stillet saa nær for Øie, vilde have seet sig hjulpe foruden, er noget, som ikke staar til at modsige. Derhos er det saa, at de allerfærreste Landhandlere her i Amtet drive saadan Forretning, at Almuen hos dem kan finde Afsætning for sine Produkter til rimelige Priser. Mange af dem begynde sin Drift uden nogen Kapital, og er det vist ikke sjældent, at de ved Hjælp af Endossement, af Gaardbrugere skaffe sig den fornødne Driftskapital ved Laan i Sparebankerne. Det har da ogsaa oftere vist sig, at Gaardbrugerne ere de, som tilsidst komme til at betale.

Jeg er endog ikke uden Frygt for, at den lettere Adgang, som for Tiden staar aaben til at skaffe sig Pengelaan og da især hos Sparebankerne, hvoraf adskillige haves rundt om i Landdistriktet, har forledet mange Almuesmænd til at benytte sig deraf i Utrængsmaal. Efter min Erfaring taale mange Almuesmænd ikke at, være i Besiddelse af Penge, for hvilke de ikke have paatrængende øieblikkelig Brug.

Til Almuskolevæsenet har af de af Stat og Amtskommune bevilgede Midler i Femaaret været anvendt omkring 177 550 Kroner; deraf falder omkring 63 450 Kroner paa Opførelse og Indredning af Skolehuse, Anskaffelse af Lærerjord og Læremidler m. m. Resten, 114 100 Kroner, udgjør Alders-tillæg til Lærerne. Naar hertil kommer et ligestort Bidrag i de førstnævnte Øiemed af de engere Kommuner, maa det medgives, at Ydelserne til Forbedring af Almuskolevæsenet ikke ere ganske ubetydelige. I Perioden har 3 Amtsskoler, 1 i hvert Fogderi, været i Virksomhed. Skolerne have havt Kurser saavel for Gntter som for Jenter, og har Søgningen været meget tilfredsstillende. De til disse Skoler i Femaaret anvendte Udgifter, Statens Bidrag iberegnet, have udgjort ca. 56 400 Kroner.

Til Aftenskoler er i Femaaret anvendt omkring 23 800 Kroner.

I det hele maa det siges, at Sandsen for Oplysning hos den romsdalske Almue er i glædelig Fremgang. Almubogsamlinger findes nu, saavidt jeg ved, i alle Herreder inden Amtsdistriktet.

Med Hensyn til Nydelsen af beruseude Drikke har der i Femaaret, efter hvad Fogderne berette, indtraadt en glædelig Forbedring. For nogen Del kan vel dette have sin Grund i knappe Pengetider, men paa den anden Side har sikkerligen den stigende Oplysning blandt Befolkningen aabnet dens Øine for, at overdreven Nydelse af berusende Drikke ved Siden af at virke skadeligt i økonomisk Henseende skjæmmer de Angjældende. Efter hvad jeg har faaet oplyst, er der i flere Herreder dannet Foreninger med Formaal, at virke til Drikkeondets Indskrænkning. Saalangt min Erfaring strækker, kan man ikke karakterisere den romsdalske Almue som henfalden til Drik.

Sædelighedstilstanden har antagelig i Perioden staaet omtrent paa samme Standpnnkt som tidligere.

Fattigudgifterna antages i Femaaret at have steget.

Betræffende de S i n d s s y g e, som i nævnte Tidsrum have været forpleiede for Amtskommnnens Regning med Bidrag for 1/5 af de engere Kommuner, hidsættes følgende Opgave :

Distrikt.	Antal Sindssyge ved Aarets Udgang.			Samlet Udgift ved Sindssyges Forpleining.		
	a. Forpleiede paa Asyl.	b. I privat Forplein.	Tils.	a. Forpleiede paa Asyl.	b. I privat Forplein.	Tils.
1881.				Kr.	Kr.	Kr.
Nordmøre	16	48	64	7 861.98	6 447.73	14 309.71
Romsdal	9	32	41	5 008.48	4 230.84	9 239.32
Søndmøre	8	35	43	4 553.55	6 174.84	10 728.39
Amtet	33	115	148	17 424.01	16 653.41	34 277.42

Distrikt.	Antal Sindssyge ved Aarets Udgang.			Samlet Udgift ved Sindssyges Forpleining.		
	a. Forpleiede paa Asyl.	b. I privat Forplein.	Tils.	a.	b.	Tils.
				Forpleiede paa Asyl.	I privat Forplein.	
1882.						
Nordmøre	19	49	68	10 202.43	6 741.16	16 943.59
Romsdal	6	35	41	3 096.96	4 801.95	7 898.91
Søndmøre	8	34	42	4 206.67	6 210.90	10 417.57
Amtet	33	118	151	17 506.06	17 754.01	35 260.07
1883.						
Nordmøre	15	45	60	8 308.08	6 066.43	14 373.45
Romsdal	10	36	46	4 229.56	4 912.39	9 141.95
Søndmøre	13	38	51	5 159.16	6 957.55	12 116.71
Amtet	38	119	157	17 696.74	17 935.37	35 632.11
1884.						
Nordmøre	12	48	60	7 747.73	6 348.42	14 096.15
Romsdal	13	35	48	4 842.82	4 848.93	9 691.75
Søndmøre	12	40	52	5 817.73	6 972.58	12 790.31
Amtet	37	123	160	18 408.28	18 169.93	36 578.21
1885.						
Nordmøre	11	52	63	5 693.14	7 681.69	13 374.83
Romsdal	11	37	48	6 649.56	4 978.37	10 527.93
Søndmøre	14	40	54	6 237.05	7 014.35	13 251.40
Amtet	36	129	165	17 479.75	19 674.41	37 154.16

Som vil sees, ere Udgifterne til Sindssyge i Femaaret stegne temmelig betydeligt.

A a r s l ø n n e n for almindelige Tjenere angives at have været: i Nordmøre : for en Tjenestegut fra 100-160 Kroner, for en Tjenestejente fra 54-75 Kroner; i Romsdal for en Tjenestegnt fra 80-160 Kroner og for en Tjenestejente fra 48-70 Kroner; i Søndmøre for en Tjenestegut 80 Kroner og frit Torskefiske, uden frit Fiske almindelig 160 Kroner, og for en Tjenestejente 50 Kroner.

Daglønne n for almindelige Arbeidere angives i Femaaret. at have været:

	Paa egen Kost.				Paa Husbøndens Kost.			
	Om Sommeren.		Om Vinteren.		Om Sommeren.		Om Vinteren.	
	Mænd.	Kvinder.	Mænd.	Kvinder.	Mænd.	Kvinder.	Mænd.	Kvinder.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Nordmøre ,	1.60—1.40	0.80—1.00	1.00—1.40	0.40—0.80	0.70—1.00	0.40—0.60	0.40—0.80	0.20—0.40
Romsdal . .	1.20—1.80	0.67—1.00	0.80—1.27	0.50—0.80	0.80—1.20	0.40—0.67	0.40—0.80	0.27—0.40
Søndmøre .	1.60—2.00	0.80—1.20	1.33—1.60	0.60—1.00	0.80—1.80	0.50—1.00	0.50—1.50	0.30—0.60

Fogden i Søndmøre beretter, at der i hans Distrikt, ved Siden af den stedfindende Falden i Pris paa Jordeiendomme og disses Afkastning, ikke spores nogen mærkelig Nedgang i Arbejdspriserne. Før Tjenerstanden vil nedsætte sine Fordringer, foretrækker den meget almindelig at udvandre til Amerika. Med Hensyn til Udvandringen kan jeg paa Grund af manglende Oplysninger ikke udtale mig med nogen Bestemthed, men vistnok tror jeg, at den i Perioden har været større end nogensinde tidligere i en tilsvarende Tid.

B. Kjøbstæderne.

Kristianssund.

Med Hensyn til Stedets økonomiske Tilstand har Byfogden meddelt:

„1. Handel. Ifølge Opgave fra Toldkasseren har af efternævnte Varer Udskibningen fra Stedet til Udlandet været:

Arr.	Klipfisk.	Tørfisk.	Tran.	Rogn.	Sild.	Trælast.
	Kg.	Kg.	Hl.	Hl.	Hl.	Ton.
1881.	24 009 896	351 402	3 849	8 424	141 684	2 237
1882.	24 942 627	165 516	3 060	7 176	96 631	3 167
1883.	19 839 619	113 078	1 896	3 291	112 834	897
1884.	23 188 905	152 938	2 729	6 360	76 694	2 521
1885.	22 351 173	247 616	2 172	5 708	86 339	2 320

Af Salt og Kornvarer er indført fra Udlandet :

Aar.	Rug.	Byg.	Salt.
	Kg.	Kg.	Hl.
1881.	251 100		186 057
1882.	181 325	48 960	188 034
1883.	1 604 870	395 082	177 250
1884.	380 140	300 400	214 525
1885	1 329 443	760 295	137 434

Blandt Byens Exportartikler maa ogsaa nævnes Guano, hvoraf i 1881 exporteredes Kg. 1 563 900, i 1882 Kg. 1 664 881, i 1883 Kg. 1 959 360, i 1884 Kg. 1 908 200 og i 1885 1 334 275.

Ved at sammenligne denne Opgave med den tilsvarende for forrige Femaarsperiode vil man finde, at Exporten af Hovedudførselsartikelen herfra, Klipfisk, har holdt sig paa den samme Høide som i den nærmest foregaaende Periode. Ligeledes har Exporten af Klipfisk herfra fremdeles udgjort betydeligt over Halvdelen af Landets hele Klipfiskexport i samme Tidsrum. Iøvrigt bemærkes i Henhold til de af herværende Handelsforening meddelte Oplysninger, at Perioden begyndte med overmaade høie Priser paa Klipfisk, og disse naaede i de følgende Aar en aldeles ukjendt Høide, der stod langt over den Normalværdi, Varen maa antages at have, og dette viste sig tydeligt nok i de store Tab, som Exportørerne led hvert Aar i den sidste Del af Sæsonen, og som ikke engang tilnærmelsesvis opveiedes ved tilsvarende Fordele i den

første Del af Sæsonen. Under disse vore høje Priser udrustede Fransk-mændene altid flere og flere Expeditioner til Fiskefangst paa Islands og Amerikas Kyster for at præparere Varen til Klipfisk i Bordeaux og andre Steder, og den derved for vor Klipfisk opstaaede større og større Konkurrence lagde man desværre altfor liden Bret paa her i Landet, idet man vedblev med at anlægge de høje Priser og saaledes skaffede den i Frankrig virkede Fisk langt lettere Indpas, end ellers vilde være blevet Tilfældet. I 1883 foregik et storartet Seifiske over hele Finmarken, og præpareredes der flere Hundrede Tusinde Voger Klipfisk-Sei, medens der ellers kun produceres et høist ubetydeligt Kvantum deraf. Dette store Kvantum af Sei kunde ikke konsumeres i Sæsonen, og under en altfor stærk Export deraf tabtes der forholdvis enorme Summer derpaa, ligesom Priserne paa de bedre Klipfiskarter ogsaa trykkedes ikke lidet derved.

De uheldige Forhold, hvorunder Klipfiskhandelen har været drevet i den større Del af Femaaret, frembragte en alvorlig Krise blandt Stedets Handlende i Oktober-November 1884, saaat den overveiende Del af de Handlende maatte indstille sine Betalinger, og hvile Følgerne deraf fremdeles trykkende paa Handelsverdenen her. I det sidste Aar af Perioden - 1885 - anlagdes fornuftigere Priser paa Varen; hvorved der igen er kommen ind større Stabilitet i Forretningen, og er det at haabe, at man vil fortsætte dermed, da den franske Fisk ellers vil blive den norske Vare en altfor farlig Konkurrent.

Som aarligt Gjennemsnitsprodukt af Hjemmefisket, hvortil regnes Fisket i Nordmøre og Fosen, kan man i Femaarsperioden regne ca. 150 000 Voger mod ca. 200 000 i den forrige Periode.

Exporten af Sild fra Stedet har som Regel været tabbringende. Sildefiskeriet inden Distriktet har været meget ubetydeligt. Rognhandeleu har været drevet under ganske gode Forhold og har et enkelt Aar endog afkastet rigelig Gevinst. Fortjenesten paa Tran var ganske god i de første Par Aar af Femaarsperioden, men senere meget ringe. Priserne for den til Brug som Medicintran forædlede Tran have tildels været tabbringende. Udførselen af Guano har neppe levnet nogen videre Fortjeneste da Varen hyppigst har havt en vigende Tendents. Trælustudførselen har ikke taget nogetsomhelst Opsving og Fordelen har vistnok været meget ringe og Forretningen oftere tabbringende.

Indførselen af Kornvarer er ikke i videre Tiltagende, idet man istedetfor Korn indfører Mel og væsentligst fra indenlandske Byer. Saltimporten har være i jevn Stigning, medens Kulimportens Stigning ikke har været saa betydelig som i forrige Femaarsperiode, nemlig kun ca. 26 000 Hektoliter.

Handelsomsætningen med Byens Opland er fremdeles i Tiltagende, og er den herunder foregaaede Trafik bleven lettet og ophjulpen ved en Forflerelse af Dampskibsruiter i de Byen tilstødende Sødistrikter, specielt er Dampskibet „Nicolay H. Knudtzon” sat i Fart fra Kristianssund langs Averøen og ind-over Romsdalsfjordene med Veblungsnæs og Erisfjordens Bund som Endepunkter i Ruterne.

Af Fabriker er i Femaaret anlagt en Tønde- og Kassefabrik paa Meisingset, ca. 3 Mile fra Byen. De før anlagte i Kristvik - Tønde- og Kassefabriken og Guanofabriken - ligesom Guanofabriken paa Fredø og den her i Byen beliggende Jodfabrik have næsten uden Afbrydelse været drevne i Femaarsperioden. Vaagsbø Kornmølle, der er beliggende i Kornstad, er bleven betydeligt udvidet i de sidste Aar.

Den i forrige Femaarsberetning omtalte ældre „Handelsforening“ bestaar fremdeles; dens Medlemsantal var ved Udgangen af 1855 : 21.

2. Skibsfart og Skibsbyggeri. Fragtkonjunkturerne have i hele Femaaret været flauere og daarligere, saa at endog Byens Skibe tildels have været oplagte, - dog ikke i nogen betydelig Grad. Byens egen betydelige Exporthandel sysselsætter nemlig en stor Del af dem, ligesom hellerikke den ved Forlis eller Bortsalg suksessivt stedfindende Aftagen i vore Skibes Antal og Tonnage er bleven erstattet ved en tilsvarende Anskaffelse af nye. Ved Udgangen af 1885 var efter Toldkassererens Opgave Antallet af her hjemmehørende Seilskibe 62 Stkr. med en samlet Drægtighed af 7898 Ton og af Dampskibe 16 Stkr. med en samlet Drægtighed af 2554 Ton. Desuden haves endel mindre Fartøier, der gaa i indenrigsk Fart, samt 3 smaa Dampbaade, der besørge Færgningen mellem de Øer, hvorpaa Byen ligger, og 2 mindre Dampslupper, der vel væsentlig benyttes under Fiskeribedriften, men ellers anvendes som Bugserbaade og kan faaes leiede til mindre Ture. De herværende 4 Skibsværfter beskjæftiges hovedsagelig med Reparationer af Skibe og Bygning af mindre Fartøier. Den i forrige Femaarsberetning omtalte „Assuranceforening for Søfolks Tøi“, saavel som den ligeledes nævnte „Kristianssunds Skibsassuranceforening“ til gjensidig Forsikring af her i Byen og dens Omegn hjemmehørende Fartøier bestaar fremdeles.

„Skipperforeningen“ havde ved Udgangen af 1885: 50 Medlemmer.

3. Haandværksdrift. Haandværkerforeningens Bestyrelse har meddelt, at Haandværksdriften i den senere Tid har staaet paa et temmelig høit Trin her i Byen, og at som Følge deraf omtrent alle Byens større Jordbrugere nu tage sit Behov indenbys, tidligere har Haandværkerforeningen klaget over, at der ikke er bleven udvist fornøden Tillid isaahenseende fra Forbrugerne. Ikkedestomindre, oplyses der, er Haandværksstanden her i Byen i de sidste 3 gaaet tilbage i økonomisk Henseende, efterat den i de første 2 Aar var gaaet fremad. Grundene til denne Tilbagegang maa da først og fremst søges i de daarlige Tider i Almindelighed og selvfølgelig specielt i den økonomiske Kalamitet, som er overgaaet vor By, men ogsaa i den betydelige og skadelige Konkurrence, som Frihandelssystemet og Haandværksloven af 1866 har skaffet Haandværkerne udenfor deres egen Stand. Den af Haandværkerforeningen i 1866 oprettede Laaneindretning havde ved Udgangen af 1885 en Formue af Kr. 4000 mod Kr. 2200 ved Udgangen af 1880. Den i 1873 oprettede Enkekasse eier nu et Fond af Kr. 6500, mod Kr. 6000 i 1880 og har i de sidste 2 Aar ydet en Understøttelse af Kr. 280 aarlig til Enker efter afdøde Med-

lemmer af Foreningen. Den i 1878 oprettede Sygekasse samt det i 1880 oprettede Industrielotteri ere begge gaaede overstyr paa Grund af liden Tilslutning. Den offentlige Tegneskole er fremdeles i Virksomhed og ligesaa Haandgjerningsskolen for Gutter, der i 1885 havde et Elevantal af 230 og er bleven understøttet ved Midler af Sparebanken og Brændevinsbolaget.

4. **B e r g v æ r k s d r i f t.** Noget dertil henhørende Anlæg findes ikke i Byen eller paa dens Grund.

5. **J o r d b r u g.** De Jorder, der ligge inden Byens Territorium, benyttes fremdeles omtrent udelukkende til Græsavl, hvorved de have ydet deres Eiere en i høi Grad indbringende Bedrift; Melken, der altid afsættes som saadan uden videre Bearbejdelse til Smør eller Ost, har nemlig jevnt gennem hele Femaarsperioden staaet i høi Pris. Dyrkning af Havevækster og Frugttræer finder ikke Sted i nogen nævneværdig Grad, og vilde neppe heller Klimat- og Naturforholdene stille sig gunstigt ligeoverfor videregaaende Forsøg i denne Retning.

6. **A l m i n d e l i g e B e m r k n i n g e r.** De i økonomisk Henseende daarligere Tider, der var indtraadt allerede i de sidste Aar af den forrige Femaarsperiode, har i den sidst forløbne saa langt fra forbedret sig, at tvertimod Forandringen her i Byen er skeet til det værre. Den i Slutningen af 1884 og Begyndelsen af 1885, - paa Grund af de yderst uheldige Forhold, hvorunder Byens Hovednæringsveie da allerede i længere Tid havde virket - her indtraadte Handelskrise var i høi Grad voldsom og omsiggribende ; saavel de større og største Firmaer paa Stedet som de mindre rammes deraf. Adskillige af de Firmaer, der indstillede sine Betalinger, især af de betydeligere, opnaaede dog uden Skifterettens Mellemkomst Akkord med sine Kreditorer, saa at de kunde vedblive at virke i sine tidligere Forhold. Men den overveiende Del maatte overgive sine Boer til Konkursbehandling, og disses Antal blev ussdvanligt stort.

Skatterne have fremdeles havt Tilbøielighed til at stige og ere nu temmelig høie, hvilket er saa mere følbart for de Skattepligtige, som Skatteevnen er saa overordentligt reduceret. De afholdte Udpantninger, saagodtsom udelukkende for Skatter, have i Femaaret udgjort 9173 for Kr. 309 706. Der har været afholdt Exekutioner 251 Stkr. for Beløb Kr. 189 388, Tvangsauktioner over fast Gods 65 Stkr. for Beløb Kr. 319 037, Tvangsauktioner over Løsøre 41 Stkr. for Beløb Kr. 18 281.

Byens Indvaanerantal der ved Udgangen af 1880 udgjorde 9000, antages nu at være steget til ca. 9500.

De brandforsikrede Bygningers Taxtsum beløb sig den 31te Decbr. 1885 til Kr. 9 034 430.

Ædruelighedstilstanden er for Byens egen Befolknings Vedkommende gaaet stærkt fremad i det forløbne Femaar og maa nu siges at være meget god; hertil har visselig for en stor Del Brændevinsbolagets Oprettelse i 1878 bidraget,

men vel endnu mere den af Afholdsforeningerne tillive kaldte Bevægelse i denne Retning, hvilke Foreninger her paa Stedet have virket under stor Tilslutning.

Byens Budget udgjorde :

i 1861	Kr. 180 416.00
- 1882	- 180 800.00,
- 1883	- 180 000.00
- 1884	- 165 950.00
- 1885	- 180 000.00

Deraf var besluttet udlignet :

	Som Eiendommkat. Kr.	Som Fattigskat. Kr.	Skat paa Formue og Næring. Kr.
i 1881	23 000.00	39 671.00	92 000.00
- 1882	22 890.00	41 510.00	91 560.00
- 1883	21 997.33	46 396.67	87 989.33
		Som Skat paa Formue og Næring. Kr.	
- 1884	16 399.70	147 597.30	
- 1885	16 806.40	142 257.60	

Til Fattigvæsenet var ialt bevilget:

i 1881	Kr. 48 171.00
- 1632	- 49 510.00
- 1883	- 53 730.00
- 1884	- 547 746.00
- 1885	- 58 726.00

Til Almuskolevæsenet var ialt bevilget :

i 1881	- 27 220.00
- 1882	- 27 130.00
- 1883	- 27 860.00
- 1884	- 28 210.00
- 1885	- 28 264.00

Byens Gjæld var ved Udgangen af 1885 Kr. 624 000.00. Af offentlige Bygninger er i Femaaret opført og istandbragt:

1. Almuskolebygning paa Nordlandet med 7 Klasseværelser og Lærerbekvemmelighed samt Gymnastiklokale i særskilt Bygning, hvorhos i Kjælderetagen er indrettet bl. a. 2 Værelser for Husflidsskole. Skolens hele Kostende andrager (foruden Tomt) til Kr. 40 000.00.

2. Almuskolebygning i nedre Enggade paa Kirkelandet for 1200 Elever, med ialt 19 Klasseværelser, Lærerbekvemmelighed, Pedelbolig, Gymnastik- og Festivitetslokale, hvorhos i Kjælderetagen er indrettet bl. a. 3 Værelser for Husflidsakole. Skolens hele Kostende andrager (forudeu Tomt) til ca. Kr. 62 000.00. Denne Skolebygning erstatter den forhenværende Almuskolebygning, der er bortsolgt.

Vandværkerne paa Nordlandet og Indlandet ere uforandrede, derimod er paa Kirkelandet dettes Vandbassiner No. 2 og 3 forøgede ved Udgravninger,

saa disses samlede Indhold nu er 38 000 m³, altsaa forøgede med et Rumindhold af 14 500 m³. Arbejderne hermed have kostet omkring 10 000 Kr. Byen har i 1885 faaet Brandtelegraf med Centralstation i Brandvæsenets Hovedstation paa Kirkelandet. Til denne er knyttet 4 Telefonstationer og 18 Meldestationer. Den har kostet omkring 8000 Kroner.

I Femaaret er tilkommet:

Paa Kirkelandet	af 12.5 m. brede Gader	140	løbende m.
- Gomatlandet	-	20	- -
- Nordlandet	7.5	80	- -

Tilsammen 240 løbende m.

Gadelygternes Antal er nu 96 mod 80 i 1880.

Efter Meddelelse fra Havnekommissionen er i Femaaret anvendt :

- til Opførelse af en Fisketrappe med tilhørende Torv mellem Toldboden og Kirkealmenningen Kr. 10 700, Kaiens Længde mod Havnen er 23½ m. og Torvets Areal er 750 m³.
- til Forlængelse af Indlandets Almenningskai Kr. 700.
- til Anlæg af Kirkelandets vestre Almenningskai Kr. 33 000. Kaien, som er bygget af Sten paa Jetté og har 3 Trapper, stikker ud fra Havnelinien 28 m. i en Bredde af 12½ m.
- Til Anlæg af Gomatlandets Almenningskai Kr. 1950.00. Kaien, som er bygget af Sten med udmineret Baadhavn og Trappe, er mod Havnelinien 17½ og strækker sig op til Gaden i en Længde af 12½ m. med et Fladeindhold af 219 m².

Af de allerede fremsendte Schemaer vil erfares:

Daglønner var i 1885 almindeligvis : for simple Dagarbeidere Kr. 1.40, for Svende fra Kr. 1.80 til Kr. 2.67, dog for Murersvende Kr. 3.00. Arbeidere ved det mekaniske Værksted havde 2.00.

Ved Udgangen af 1885 udgjorde Antallet af personer, der havde Borgerskab til Byen, 439 samt 7 Enker, hvortil kommer Kvinder med Næringsbrev, nemlig 30 som handelsberettigede og 2 som haandværksberettigede.

I Perioden er afhændet faste Eiendomme:

218 Stkr. for Beløb	Kr. 1 182 350
thinglæst Panteheftelser 607 Stkr. for Beløb	- 2 794 403
og aflæst - 614 - - -	- 1 764 019

I Byen findes en Husholdningsforening, stiftet i 1871 med et Medlemsantal ved Femaarets Udløb af 225 og med en Omsætning i Femaaret af Kr: 244 300, og en Forbrugsforening, stiftet i 1883, med et Medlemsantal ved Udløbet af 1885 stort 101, og med en Omsætning i de 2¼ Aar, hvori den har virket, af Kr. 90 852. Videre haves 4 Stkr. saakaldte Dødelader, Haandværkerforeningens Laaneindretning samt Kristianssunds Kreditbank, et privat Bankinstitut, grundet paa Aktier.

Ove; industrielle Anlæg meddeles følgende Opgaver :

Nedre Kranens Skibsværft,
 Mellemværftets -
 Bjørnehaugens -
 Øvrekransens Interessentskab (Skibsværft),
 And. Berghs kemiske Fabrik (Jodfabrik),
 Kristianssunds Mineralvandfabrik,
 Bjørn Enges Sønners Olieklædefabrik,
 Vaagens Reberbane,
 Brunsvigens -
 Clausenbanens -
 John Larsens -
 Øvrevaagens -
 J. C. Loennechens Tøndefabrik,
 Næs's Skotøifabrik,
 Kristianssunds Dampkjøkken,
 Fosna Preserving Ko.,
 Helge Barmanus Garveri,
 I. M. Marstrands Efterfølgere -
 Gomatlandets Dampsag,
 Vaagens Brug (mekanisk Værksted).

Rettighed til Udskjækning af Øl og Vin indehaves af 12 Personer og af Brændevinssamlaget.“

Molde.

Om Byens Tilstand har Byfogden meddelt:

“1. Handel. I det med 1885 udløbne Femaar har Molde Bys Handelsvirksomhed været i Aftagende.

Aarsagerne hertil maa formentlig væsentlig søges i den Omstændighed, at Nabobyerne Kristianssund og tildels Aalesund med sin for Handel og Skibsfart meget heldigere Beliggenhed lidt efter lidt have trukket til sig Distrikter, der tidligere have søgt Molde med sin Handel. I 1884 blev ogsaa de Stedet tidligere tilliggende, temmelig betydelige Fiskevær, Ona og Søndre Bjørnsund, ved den forrige Eiers Konkurs solgte til et Firma i Kristianssund, saaledes, at alle Fiskeriprodukter fra disse siden den Tid ere gangne did, medens Opsidderne og Fiskealmuen som en nødvendig Følge af det Forhold, hvori disse staa til Fiskeværenes Eiere, ere nødsagede til at købe hvad de væsentlig tiltrænge baade til sin Bedrift som Fiskere og tildels til Livsophold der, hvor disse bo. Naar dertil kommer den store Konkurrence, som er opstaaet ved de mange Landhandlerier og Forbrugsforeninger rundt omkring i hele Romsdals Fogderi, hvilken har bevirket, at Bønderne i Distriktet føre sine Produkter til nærmeste Handlende, hos hvem de igjen købe sine Nødvendighedsartikler, har man i disse Faktorer en naturlig Forklaringsgrund til, at Handelsomsætningen i det store taget som den daglige Handel for Molde Bys Vedkommende er aftaget.

Til Udlandet er efter Opgave fra Toldkassereren hersteds i Perioden udført :

Aar.	Klipfisk.	Tørfisk.	Tran.	Rogn.	Sild.
	Kg.	Kg.	Hl.	Hl.	Hl.
1881.	295 434	11 322	72½	171½	5 458
1882.	286 488	1 820	30½	1	936½
1883.	81 300			6	5 924
1884.	150 000		201		3 423
1885.	119 232		83	.	2 389

Fortjenesten paa Klipfisk, der er Byens vigtigste Udførselsartikel, har været liden.

Paa Tran og Rogn har der været tjent noget, men dette bliver naturligvis en Bagatel, for det første fordi Avancen ikke har været stor og for det andet fordi - som af foranstaaende Opgaver vil sees - de udførte Partier af Tran og Rogn ere rene Ubetydeligheder. Paa Sild, hvoraf der hellerikke har været store Kvanta, er der neppe tjent noget nævneværdigt Beløb.

Af Guano er der i Femaaret gjennemsnitlig produceret 107 020 Kg., hvoraf er ført til Udlandet 102 020 Kg. og solgt paa Stedet 5000 Kg. Raastoffet har været indkjøbt dels paa de udenfor Romsdals Fogderis Kyst liggende Fiskevær, dels paa Søndmøre. Da Raastoffet tildels har faldt meget kostbart og Efterspørgselen paa Produktet ikke har været stærk, samt paa Grund af den ogsaa i denne Branche overhaandtagende Konkurrence, har der neppe været nogen stor Fortjeneste paa Guano.

Hvad Indførsel angaar, da har denne væsentlig bestaaet i Mel, Salt, Hamp, Kolonial- og Manufakturvarer, Jern, Vin, Malt og Brændevin. Af disse Artikler ere de fleste indførte fra Indlandet, væsentlig fra Bergen og Kristiania, og det har ikke lykkedes mig at kunne faa nogen Opgave over deres Mængde. Fra Molde Toldbod har jeg modtaget en Opgave over enkelte fra Udlandet indførte Artikler, som nedenunder findes anført, men jeg pligter at tillægge, at Toldvæsenets Funktionær, der paa min Anmodning har meddelt Opgaven, samtidig har meddelt mig, at, ihvorvel han antager, at den er rigtig, tør han dog ei indestaa derfor, idet de Bøger, hvorfra han skulde hente Tallene, ere indsendte til Revision.

A a r .	Brændevin.				Malt.
	Uldvarer.	Salt.	Fustager.		
			Fustager.	Flasker.	
Kg.	Hl.	Kg.	Liter.	Kg.	
1881.	1746	5 546	4 057	78	1 Kan ikke opgives
1882.	1838	1 202	3 738	10	32 696
1883.	1 040	2 982	1 768	68	44 886
1884.	2 790	2 518	2 513	174	26 433
1885.	1 431	2 958	3 158	461	28 670

23 Personer havde ved Femaarets Udløb Borgerskab som Handlende i Byen, medens 11 til samme Tid havde forenet Handels- og Haandværksborgerskab. I Perioden have 17 Firmaer gjort Konkurs.

Stedets Handelsforening, der er oprettet i 1856, har til Formaal at bevirke Enhed og Samvirken blandt de Handlende for at fremme og lette Næringsdriften i og omkring Byen.

6 Personer havde ved Femaarsperiodens Udløb Rettighed til Udsalg af Øl og Vin, hvoraf 3 en indskrænket Ølret.

2. Fiskeri. I eller fra selve Byen foregaar intet Fiske af nogen Betydenhed, Sildefisket har i tidligere Aar været drevet med noget Udbytte fra selve Byen, hvilket har havt tilfølgende, at der i Byen er dannet Sildnotbrug. Disse have næsten ikke været ude i Perioden, og naar et enkelt kan have forsøgt sig, har der altid resulteret Tab. I Torskfiskerierne paa Søndmøre og Romsdal deltage kun enkeltvis Personer fra Byen.

3. S k i b s f a r t e n ligger nede og er i betydeligt Aftagende siden sidste Femaarsberetning. Der findes saaledes hjemmehørende i Molde ved Udgangen af 1885 kun: af Seilfartøier 8 og af Dampskibe 2 med en Drægtighed af respektive 370 Ton og 238 Ton. Dampskibsfarten har ikke lønnet sig. Seilskibene, der udelukkende bestaa af mindre Fartøier, have væsentlig været benyttede til Fiske- og Sildeexpeditioner og have vistnok givet noget, omend ikke betydeligt, Udbytte. Med disse Fartøier har været employeret 8 Kapteiner og 18 Matroser samt nogle faa Skibsgutter. Hyren for en fuldbefaren Matros har dreiet sig omkring Kr. 44 + Kosten pr. Maaned.

4. Haandværksdriften staar omtrent paa samme Standpunkt som i forrige Femaarsperiode. Det antages dog, at den ei har været i nogen nævneværdig Tilbagegang. 42 Personer havde ved Periodens Udgang Borgerskab som Haandværkere. Den gennemsnitlige Løn for Haandværkssvende har udgjort omtrent Kr. 1.89 daglig uden Kost og Logi, for Haandværksdrengene Kost og Logi.

En med Byens Almuskole forbunden Haandgjerningsskole bestaar fremdeles.

Byens offentlige Tegneskole er i Virksomhed hvert Vinterhalvaar og har 2de Lærere. Der undervises i Frihaandstegning 3 Aftener om Ugen 2 Timer, og har Frihaandspartiet gennemsnitlig havt et Elevantal af 33 Stykker aarlig, og i Konstruktion 2 Aftener ugentlig 2 Timer, hvilket Parti har været gennemsnitlig besøgt af 12 Elever.

5. Fabrikdrift. Af Fabriker havdes i selve Byen 1 Guanomølle og 1 Ølbryggeri. Ganske i Byens Nærhed drives en Fyrstikfabrik væsentlig med Arbeidere her fra Byen, hvilken Fabrik eies af et Interessentskab i Byen. Med Hensyn til Guanomøllens Virksomhed henvises til hvad foran derom under Rubriken „Handel” er meddelt. Ved den har i ca. 10½, Uge aarlig været beskæftiget 5 Mand til en gennemsnitlig Betaling af Kr. 10.60 ugentlig pr. Mand. Ølbryggeriet har

i 1881	produceret	270 000	Flasker Øl,
- 1882	-	230 000	-
- 1 8 8 3	-	210 000	-
- 1 8 8 4	-	220 000	-

og i 1885 1690 Hl. Bayerøl og 70 Hl. Sødtøl. Den gennemsnitlige daglige Arbejdsstyrke har været 5 Mand og 1 Kvinde. Bryggeriets Marked har hovedsagelig været Molde, Aalesund og Romsdals Fogderi. Fyrstikfabriken har havt en Arbejdsstyrke af 17 Voksne og 20 Børn. En hel Del Børn og Kvinder have desuden havt Arbejde fra Fabriken i sine Hjem med Tillavning af Tutter.

Markedet for Fabrikens Produkt, der i det væsentligste bestaar af Svolvstikker, har været Egnen fra Stat til Nordkap.

6. Bergværksdrift findes ikke i Byen.

7. S k i b s b y g g e r i har ikke fundet Sted i Femaaret.

8. J o r d b r u g e t. Paa de fleste af de inden Byens Grændser værende Jordbrug har fornemmelig kun været avlet Hø. Dette har været benyttet til Brugenes Besætninger, undtagen paa et Par af dem, hvor hele Høavlingen i Femaarsperioden har været solgt til Bønder i de Byen nærmest liggende Landdistrikter. Gjødelse faaes med Lethed fra Byen uden andet Kostende end Transporten. Af Poteter har paa Brugene Udsæden aarlig været ca. 40 Tønder, af Havre 10½ Tønde og af Byg 5 Tønder.

Kreaturholdet var ved Femaarsperiodens Slutning 68 Storfæ og 14 Heste. Her findes intet Meieri.

9. T i l s t a n d e n i A l m i n d e l i g h e d. Denne er siden forrige Indberetning, saavidt forstaaes, i nogen Tilbagegang.

Der er i Perioden afhændet 39 faste Eiendomme til samlet Beløb Kr. 126 447

thinglæst	Panteheftelser	110	Stkr.	-	-	284	326
aflæst	Do.	81	-	-	-	250	216
18	Tvangsauktioner over fast Gods afholdt		--				67	920
17	Do.	-	Løsøre	--	-	-	17	416
64	Exekutioner af holdt		-				38	329
435	Udpantninger.		-				12	699

Byens Budget androg i:

1881 til	Kr. 21 740, deraf Byskat	Kr. 14 670, Fattigskat.	Kr. 7 070
1882 - -	23 500 - -	17 400 - -	6 100
1883 - -	22 500 - -	16 000 - -	6 500
1884 - -	23 000 - -	14 200 - -	8 800
1885 - -	22 700 - -	13 600 - -	8 900

Arbejdspriserne have i Femaaret udgjort for Tømmermænd og Stenarbejdere fra Kr. 1.80 til Kr. 2 pr. Dag, for Svende gennemsnitlig de samme Beløb, dog noget høiere for Mur-, Maler-, Bogbinder- og Bogtrykkersvende - alt uden Kost. For almindelige Arbejdere har Daglønnen om Sommeren været 1.60, om Vinteren 1.40. Den almindelige gennemsnitlige Løn for faste voksne Tjenestedrenge har været ca. Kr. 180 samt Kost og Logi. For yngre Gutter i fast Tjeneste ca. Kr. 100 - 120 foruden Kost og Logi. Naar disse Angivelser synes at staa i Strid for en Del med, hvad afdøde Byfoged Møller i Schemata til det statistiske Centralbureau har angivet, og navnlig med Hensyn til den forskellige Lønning til de forskellige Slags Svende, f. Ex. Skrædder- og

Skomagervende i Forhold til andre Svende, da maa jeg antage, at hans Op-gave beror paa en Misforstaaelse. Ialfald har det ikke lykkedes mig paa mine Forespørgsler i denne Henseende at komme til det af lønn angivne Resultat, medens jeg tværtom har faaet den Oplysning, at alle Svendes Lønninger -- udenfor de foran med høiere Lønning nævnte -- omtrent er lige. For Tjenestepiger har den aalige Løn dreiet sig om Kr. 80 foruden Kost og Logi. I 1881 blev der oprettet et Brændevinssamlag i Molde. Dette har virket betydeligt til Forbedring i Ædruelighed ved Siden af en i 1883 stiftet Good-Templar-Forening og en noget senere oprettet Afholdsforening.

Byens Arbejderforening tæller ca. 100 Medlemmer, der erlægge en ugentlig Kontingent af 13 Øre. Foreningens Formue udgjorde ved Udgangen af 1885 Kr. 4800 samt et Bibliothek paa ca. 900 Bind. Inden Foreningen er dannet et Pensionsfond, der eier ca. Kr. 2000, som i Femaaret er skjænket Foreningen med det Halve af Brændevinssamlaget og for den anden Halvdel er overført fra Medlemskontingenten. Ifølge Statutterne skal Pensionsfondet bestyres af en særskilt Direktion. Pensionsberettiget er ethvert Medlem inden Foreningen, som tilhører Arbejderstanden, opnaar en Alder af 65 Aar og i 25 Aar har været fast Medlem af Foreningen. Renterne af dette Fond skal uddeles første Gang ved Udgangen af 1887. I Arbejderforeningen holdes Møde hver Søndag Eftermiddag, Bibliotheket er vel benyttet.

I Sygdomstilfælde nyde Medlemmerne af Mandkjønnet 4 Kr. ugentlig samt fri Læge, af Kvindekjønnet 2 Kr. ugentlig samt fri Lægebehandling. Ved et Medlems Dødsfald erholder dettes Efterladte 40 Kr. til Begravelsesomkostninger.

Her findes et Byselskab, der i en længere Aarrække har virket for Byens Forskjønnelse ved Træplantning og Anlæg af Veie. Selskabet tæller ca. 80 Medlemmer med en aarlig Kontingent af ca. Kr. 2.0.

Byens Skolevæsen har ingen Forandring undergaaet i Femaaret.

Byens Gader ere ikke forøgede i Udstrækning, derinrod er der gjort adskilligt til Forbedring af disse, idet 3de større Bakker ere betydeligt sænkede og forøvrigt udbedrede.

Gadelygternes Antal er 24 mod 20 ved forrige Periodes Udløb.

Torvkaien er som tidligere i Udstrækning, den er vel vedligeholdt og er der paa den opført et Vagthus for Byens 6 Fløtmænd.

Havnen er bleven endel udgrundet, den er forsynet med de samme Fortøiningsredskaber som tidligere, nemlig Duc d'Alb'er og en større Bøie, udlagt omtrent midt i Havnen.

Vandværket er i god Stand. Brandredskaberne ere i god Orden.

I 1884 er der til Byen indkjøbt Tomt til ny Kirkegaard paa Gaarden Reknæs's Grund. Kirkegaarden, der efter at være afgrøftet, indgjærdet og beplantet, begyndte at tages i Brug i April Maaned 1885, har siden den Tid fuldstændig afløst den ældre ved og omkring Byens gamle Kirke liggende Begravelsesplads. Paa den nye Plads skal efter Bestemmelse opføres et Ligkapel.

Den 17de Mai 1885 nedbrændte Byens gamle Kirke, og har man siden benyttet et herstaaende Forsamlingshus til midlertidigt Brug ved Gudstjenesten.

Et nyt Fattighus er opført straks ovenfor, men i Byen, i Nærheden af den gamle Kirke, det skal afløse det gamle nede i selve Byen beliggende Fattighus, hvilket tænkes nedrevet.

Hotelvæsenet har i Perioden taget et betydeligt Opsving. Her haves nu 3de Hoteller, hvoraf de 2de ligge i selve Byen med respektive 40 og 12 Værelser og det 3die straks indenfor Byen med ca. 60 Værelser. Hotellerne, hvoraf det sidste kun er aabent i Sommermaanederne, have vistnok gjort gode Forretninger, idet Turiststrømmen er betydeligt forøget og ventes endnu at stige betydeligt.

Foruden de foran under Rubriken Fabrikdrift nævnte Indretninger findes her 2 Garverier med tilsammen 6 Mand i Arbeide, 1 Reberbane med 3 Arbeidere og 3 Farverier med 6 Arbeidere.

Molde Sparebank, der efter Kirkens Brand i 1885 skjænkede Kommunen Kr. 50 000 til ny Kirkes Opførelse, eiede ved Udgangen af 1886, efterat disse Kr. 50 000 ere udbetalte, Kr. 188 825."

Aalesund.

Om Byens Tilstand har Byfogden meddelt:

„ 1. H a n d e l. Stedets Handelsvirksomhed har i Femaaret tildels været lammet af mindre gunstige Konjunkturer for Fiskeprodukterne. Søndmørsfiskets Udbytte har været ujevnt og for enkelte Aar af Perioden misligt, medens Priserne i første Haand maaske have været for høit anlagte. Da de store Fiskerier i Lofoten og Finmarken have givet saameget større Udbytte, har Overproduktion fundet Sted og det endelige Resultat for Byens Handelsstand er saaledes blevet mindre tilfredsstillende, uden at det dog kan siges, at Forretningerne have foranlediget betragtelige Tab. De Handlende have fortsat med at tage aktiv Del i Fiskerierne, dels ved Bygning og Udrustning af Fangstfartøier for egen Regning, dels ved ydet Assistance til Fiskere i samme Øiemed. Denne Bedrift, der har vist sig lønnende, vil saaledes antagelig udvides og har en lovende Fremtid. Samhandelen med Landdistriktet udenfor Omsætningen af Fiskeprodukterne har fremdeles været af mindre Betydning. Den ikke ubetydelige Produktion af Smør og Skind gaar hovedsagelig til Bergen og Østlandet. Kornhandelen er ikke betydelig og hvad der omsættes i Distriktet tages for den største Del hos Landhandlerne og Forbrugsforeningerne. Omsætningen af Mel er betydelig, Indførselen sker fra Bergen og Stavanger.

Den vigtigste Exportvare er Klipfisk. Der udførtes :

1881	6 660 016 Kg.
1882	5 352 616 -
1883	5 458 058 -
1884	6 835 599 -
1885	5 010 924 -

der udgjør 5 863 442 Kg. gennemsnitlig aarlig eller en betydelig Nedgang siden sidste Femaar, da Exporten var 9 127 670 Kg. gennemsnitsvis.

Af Tørfisk er udført:

1881	69 393 Kg.
1882	10 888 -
1883	1 530 -
1884	15 930 -
1885	29 931 -

altsaa betydeligt mindre end det tidligere Femaar, eller gennemsnitlig 25 534 Kg. mod 89 918 Kg.

K v e i t e fisket har udviklet sig betydeligt og foregaar dels med aabne Baade, dels med Dæksfartøier og afgiver en god Fortjeneste for Fiskerne. Fisken sendes fersk i Is hovedsagelig til Skotland.

Exporten har været:

1881	5 342 Kg.
1882	29 597 -
1883	201 541 -
1884	248 045 -
1885	275 704 -

Det sees altsaa, at Exporten især i de 3 sidste Aar har været betydelig og er steget stærkt fra Periodens 2 første Aar. Hertil kommer hvad der er afskibet over Bergen. Dette er et ei ubetydeligt Kvantum, men nøiagtig Opgave derover kan ei skaffes.

Af Tran er udført:

	Medicintran.	Anden Tran.
1881	2 313 Hl.	1 036 Hl.
1882	1 721 -	1 071 -
1883	918 -	664 -
1884	1 954 -	2 198 -
1885	2 964 -	1 187 -

altsaa gennemsnitlig 3205 Hl. mod 4476 Hl. i forrige Femaar. Dampkogt Medicintran er fremdeles Gjenstand for Produktion ved forskellige Brænderier, der hovedsagelig eies af Stedets Handlende.

Af Rogn er udført:

1881.	5 333 Hl.
1882.	2 381 -
1883.	3 181 -
1884.	3 642 -
1885.	4 120 -

eller gennemsnitlig 3731 Hl. mod 7712 Hl. i forrige Femaar.

S i l d er en Artikel, som vedvarende giver det mindste Udbytte for Salterne, men derimod god Fortjeneste for Eiere af Smaafartøier og Arbeidsklassen. Der er udført :

	Fedsild.	Vaarsild.
1881	33 558 Hl.	59 Hl.
1882.	16 065 -	187 -
1883	27 379 -	1 087 -
1884.	14 050 -	12 188 -
1885,	16 852 -	3 393 -

eller i Gjennemsnit 24 963 Hl. mod 51 367 Hl. i forrige Femaar.

Af Fiskeguano er udført:

1881	610 912 Kg.
1882.	303 500 -
1833	221 800 -
1884	390 600 -
1885	275 400 -

eller gjennemsnitlig aarlig 360 442 Kg. mod 319 844 Kg. i Femaaret 1876 -- 1880.

Jeg har anmodet Stedets Toldkammer om Opgave over de øvrige Export-artikler, saasom Skind, Tangaske, ligesom ogsaa over den vigtigste Import, men har faaet det Svar, at saadanne Opgaver ei kunde skaffes, da Toldbøgerne følge som Bilag til hvert Aars Toldregnskab. Jeg har derfor kun fra andet Hold erhvervet Opgave over Import af Kul og Salt, der stiller sig saaledes:

	Salt.	Kul.
1881	68 178 Hl.	30 410 Hl.
1882.	60 966 -	45 990 -
1883	52 235 -	30 399 -
1884.	80 019 -	36 207 -
1885.	28 147 -	38 422 -

Opgave over anden Import fra Udlandet ser jeg mig saaledes ikke istand til at skaffe.

Antallet af Handelsborgere var ved Udgangen af 1885 201, deraf er bosatte her 174; 38 Personer havde baade Handels- og Haandværksborgerskab, deraf er bosatte her 37. 14 Kvinder havde Næringsbrev som Handelsberettigede.

Antallet af til Udskjænkning af Øl og Vin Berettigede var 17.

Ved Slutningen af 1885 var under Konkurs 6 Handelsborgere og Firmaer. Stedets Handelsforening eksisterer endnu og har 30 Medlemmer.

2. Fiskeri. Som bemærket i forrige Femaarsberetning, var Byens direkte Deltagelse i Fiskerierne i Tiltagende, og dette kan fremdeles siges om nærværende Femaar, især hvad Anskaffelse af Dæksfartøier angaar. Det viser sig imidlertid, at de større og kostbare Kuttere ere mindre lønnende, og man synes nu at foretrække mindre Fartøier med 5 Mands Besætning. Svenskerne have mere og mere trukket sig tilbage, væsentlig paa Grund af, af de finde mere lønnende Beskjæftigelse ved Torskefisket i den franske Skjærgaard. Antallet af de i Torskefisket deltagende Skøiter og Kuttere udgjorde :

1881	58 norske	25 svenske
1882	106 -	18 -
1883	102 -	24 -
1884	117 -	-
1885	116 -	-

Udbyttet af Torskefisket for Byernes Vedkommende stiller sig saaledes:

1881	1 168 006	Stkr.
1882	823 000	-
1883	752 000	-
1884	977 000	-
1885	468 000	-

Sommerfisket paa Storeggen har i Femaaret ei været saa heldigt som tidligere, nærmest paa Grund af de mindre gunstige Konjunkturer for Produkternes Afsætning. Dette gjælder Lange og Brosme, hvorimod, som oven anført, Fangsten af Kveite har udviklet sig betydeligt og vil sandsynlig faa en lovende Fremtid.

Skøitefiskets Udbytte vil sees af følgende Tabel :

Aar.	Antal Fartøier.		Voger Lange.		Voger Brosme.		Tønder Lever.		Tønder Rogn.		Besætning.		Raaproduktets Værdi.	
	Norske.	Svenske.	Norske.	Svenske.	Norske.	Svenske.	Norske.	Svenske.	Norske.	Svenske.	Norske.	Svenske.	Norske.	Svenske.
													Kr.	Kr.
1881	11	7	35 937	10 688	3 616	1 277	$322\frac{5}{10}$	$118\frac{3}{16}$	$59\frac{9}{16}$	$30\frac{1}{16}$	132 83		55 672	16 974
1882	15	5	39 399	6 059	3 514	528	316	53	$89\frac{3}{4}$	$14\frac{1}{2}$	195 65		72 988	11 216
1883	21	1	67 656	3 004	8 285	436	665	37	197	15	261 13		148 589	6 959
1884	25	1	50 062	1 405	6 638	224	480	19	189	7	308 13		104 688	3 455
1885	26	-	45 407	-	7 082	-	478	-	160	-	310 -		74 770	-

Der sees af ovenstaaende Tabel, sammenlignet med den i forrige Beretning indtagne, at dette Fiske har udviklet sig betydeligt og giver et meget større Udbytte end tidligere.

I denne Forbindelse maa nævnes, at i en pludselig Storm i August Maaned f. A. omkom 33 Fiskere, deriblandt 29 gifte Mænd, der efterlade sig Enker og tilsammen 86 uforsørgede Børn. Disse 29 Mænd vare alle bosatte her. De Forulykkede vare næsten alle i yderlig smaa Kaar. Ved en sjelden Hjælp-somhed baade fra Ind- og Udlandet indkom til disse Forulykkedes Familier ca. 55 000 Kr., der nu er fordelt mellem disse i Forhold til Familiernes Størrelse og Vilkaar. Det var aabne Baade, som forulykkede, medens Dæksfartøierne klarede sig. Stormen var NV. og udbrød den 13de August om Aftenen.

En herværende Forretningsmand lod i 1884 ved et mekanisk Værksted i Bergen bygge et Fiskedampskib af Jern, netto ca. 12 Ton, hvis Kostende med Baade og Udrustning til Fiskebedrift var 14 500 Kr. Dette driver Kveitefangst paa Bankerne med 11 Mands Besætning og Torskefiskeri om Vinteren med 9 Mands Besætning. Dets Fangst i 1885 er opgivet til: Udbyttet af Torskefisket ca. 1500 Kr. og Kveitefangsten i Sommeren 1885 ca. 8000 Kr.

I afvigte Vinter fiskedes med Skibet ca. 40 000 Stkr. Torsk til en Værdi af Kr. 10 000 og har Udbyttet af Sommerens Kveitefangst til Juli Maaned været ca. 6000 Kroner.

Et saa heldigt Resultat har ledet til Efterligning, idet en anden Handelsmand hersteds har ladet bygge et nyt Skib til samme Slags Fangst, hvilket Skib ankom hertil for en Tid siden, ligesom ogsaa 3 fremmede Fiskedampskibe angives at være komne hertil i Løbet af afvigte Juni Maaned. Om disse Skibe, deres Fangst m. v. vil der først i næste Femaarsberetning kunne blive Tale.

Med Hensyn til det i forrige Femaarsberetning nævnte, i 1880 oprettede islandske Fiskeriselskab bemærkes følgende : I 1882 forandredes Selskabets Navn til „Oddeyrí“, idet endel Islændere ogsaa bleve Participanter i Foretagendet. Selskabet opløstes imidlertid fra og med 1885, idet Redskaberne delvis deltes med de parthavende Islændere, dels solgtes for fælles Regning.

Foretagendet gav kun Tab, saavidt kan sees, idet Bruttobeløbet af Fangsten i Aarene 1880- 1884 udgjorde ca. Kr. 306 175 og alene Udrustningsomkostningerne androg til ca. Kr. 174 000.

3. Ski b s f a r t. Ifølge Meddelelse fra Toldkammeret var Antallet af de hersteds ved Udgangen af 1885 hjemmehørende Skibe:

- a. i udenrigsk Fart 61 Fartøier med en Drægtighed af 4333.13 Reg.-Ton og en Besætning af 280 Mand foruden Førerne.
- b. i indenrigsk Fart 60 Fartøier med en Drægtighed af 1325.67 Reg.-Ton og en Besætning af 155 Mand foruden Førerne.

Til denne sidste Klasse Fartøier er medregnet den Flaade af Bankfiskefartøier, som er tilkommet i Tidsrummet 1881- 1885 og som udgjør den Forøgelse af 26 Fartøier, som sees at have fundet Sted i Klassen Fartøier i indenrigsk Fart. Det bør ei lades ubemærket, at Besætningen ogsaa for Fiskefartøier kun er opgivet til det Antal Mænd, som behøves til Fartøiernes Navigering, hvorimod Besætningen paa disse Fartøier paa Bankerne under Fiskeriet maa kunne anslaaes til det 4- eller 5-dobbelte Antal. 3 Dampskibe af Drægtighed 187.06 Ton, 65 nom. Hestekræfter og 18 Mands Besætning foruden Førerne hørte hjemme paa Stedet ved Udgangen af 1885. Det ene af disse gik i Postrute sammen med et andet i Trondhjem hjemmehørende Dampskib. De to andre Dampskibe anvendes, det ene til Rutefart, det andet væsentligst som Fiskefartøi.

Fragtfarten har for hvert Aar givet mindre og mindre Udbytte og Skibsrederiet indskrænkes for Byens Vedkommende efterhvert, undtagen forsaavidt. angaar Fartøier til Fiskeribedriften.

Skipperborgernes Antal var ved Udgangen af 188.5 efter før indsendt Opgave 48.

Aalesunds offentlige Sømandsskole har havt følgende Elevantal.

1880-1881	8, tog	Examen	5
1881-1882	5	-	2
1882-1883	6	-	3
1883-1884	15	-	10

Skolens Budget har i de sidsts Aar været Kr. 1900, aarligt Statstilskud Kr. 800-850 pr. Aar og ligesaa stort Tilskud af Kommunen. I den sidste Tid har der af Bestyreren været sat igang et kortvarigt Kursus for Sømænd og Fiskere, hvilket har været adskilligt frekventeret. Dette skal fortsættes i de følgende Aar, da Aalesunds Søfart mere og mere gaar i Retning af Bankfiske, og dertil tiltrænges kun et saadant Kursus, da Fartøjerne i Regelen holdes indenskjærs eller nær Kysten. Foruden i Navigation har der paa Sømmandsskolen været undervist i Regning og Norsk. Aalesunds. Understøttelseskasse for trængende Sømænd og deres trængende Efterladte har i Femaaret aarlig udbetalt Understøttelser fra ca. 760 til 980 Kr. Aalesunds og Moldes gjensidige Skibsassuranceforening har i Femaaret havt god Fremgang. Vistnok var Aaret 1882 uheldigt og krævede et Extratilskud af 2%, men forøvrigt har den faste Kontribution 2½, 3½ og 4½ % i Klassens A 1, A 2 og B 1 med 1 % Tillægspræmie for Fart paa Finmarken og Udlandet i Vintermaanederne været tilstrækkelige til at dække Erstatning og Administrationsomkostninger. De saaledes beregnede Præmier ere billigere end i nogen anden Assuranceforening med lignende Formaal. Foreningens Stilling sees af nedenstaaende Tabel:

Aar.	Løbende Risiko.	Overskud.	Underskud.	Reservefondet.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1881	364 046			17 000
1882	306 275		10 148	6 850
1883	334 800	10 148		1 700
1884	460 300	5 130		17 000
1885	537 200	5 300		22 155

4. Skibsbyggeri. Stedet har i Femaaret havt 2 Skibsværfter. Paa det ene er foruden Reparationsarbejder bygget 5 Smaafartøier med en samlet Drægtighed af 110 Ton. Ved Bedriften er gennemsnitlig benyttet 13 Mand. Eieren af det i forrige Femaarsberetning nævnte større Skibsværft er afgaaet ved Døden, saaat det ei har været muligt at faa aldeles nøiagtige Oplysninger om de ved samme Værft i Femaaret foretagne Bygninger af Skibe eller Reparationer af samme. Jeg har imidlertid faaet opgivet., at der i Femaaret er bygget 6 nye Skøiter til en Drægtighed af 240 Ton. Anden Opgave kan jeg ei skaffe.

5. Fabrikdrift. Inden Byens Grændser findes af saadanne Anlæg 1 Væveri, 1 Farveri, 2 Snøre- og Fortømfabriker, 2 Mineralvandfabriker og 1 Reberbane.

Ved Væveriet var arbejdskraften gennemsnitlig 23 Personer -- 6600 Dagværk. Ved Farveriet her benyttedes en Dampmaskine, 4½ Hestekræfter,

var Arbejdsstyrken gennemsnitlig i 1885 5 Personer. Farvet ca. 600 Pakker Garn.

Ved Fortømfabrikkerne var ved Udgangen af 1885 Arbejdsstyrken ved hver 4 Personer og Aarets Produktion af Værdi ca. Kr. 8000 om Aaret ved hver.

Ved Mineralvandfabrikerne var der ved Udgangen af 1883 ved hver 5 Mand. Produktion 70 000 og 30 000 Flasker Mineralvand af Værdi ca. Kr. 6000 og 2700.

Ved Reberbanen var ved Udgangen af 1885 20 Mand. Forbrugt ca. 36 000 Kg. Hamp og 10 000 Kg. Traad.

Det i forrige Femaarsberetning nævnte Sæbesyderi er nedlagt.

G. Haandværksdrift. Trykkeude Tider i Femaaret have bevirket, at Haandværket ei har gaaet synderlig frem. Især Seilmager- og Bødkerprofessionen har følt Trykket og er Arbejderne heri betydeligt indskrænket. Dog kan det ei antages, at den økonomiske Stilling i Femaaret i det hele er forringet. Ved Udgangen af 1885 havde Byen 207 Haandværksborgere og 38 Personer, hvoraf 1 bosat udenfor Byen, der havde baade Handels- og Haandværksborgerskab. Den gennemsnitlige Dagløn varierede mellem Kr. 3 for Murarbejdere og Kr. 1.80 for Væveriarbejdere. Byens Haandværkerforening talte ved Udgangen af 1880 73 Medlemmer, hvis Antal ved Udgangen af 1885 var gaaet ned til 52. Dette skyldes dels Dødsfald, dels Udslættelse paa Grund af manglende Betaling af Kontingent. I 1881 oprettedes et Haandværks- og Industrielotteri, der var tænkt at skulle ophjælpe Forfærdigelse og Afsætning af mere fuldkomne Arbejder, men dette var kun i Virksomhed i 3 Aar og maatte da indstilles paa Grund af manglende Interesse hos Publikum. Kontingent for Foreningens Medlemmer er Kr. 4 aarlig.

Ved Siden af denne Forening virker dens Syge- og Dødelade med en særskilt Kontingent af 4 Kr. for Mand og Hustru. Dens Medlemsantal var i 1881 47 Mænd og 45 Kvinder. Heraf er i Femaaret udtraadt 26 Mænd og 27 Kvinder, hvoraf døde 5 Mænd og 4 Kvinder, der erholdt Begravelsesbidrag med Kr. 432.

Den i 1882 til Natal herfra foretagne Emigration bidrog for en stor Del til Nedgangen i Medlemsantallet.

Medlemmernes Antal var i Begyndelsen af dette Aar 27 Mænd og 24 Kvinder. Opsparet Kapital var i Begyndelsen af dette Aar Kr. 2072.23. Der eies desuden en Ligvogn med Hus, kostende ca. Kr. 1009.00. Denne Vogns Nettoudbytte i Femaaret er Kr. 300.

Husflidsskolen og Haandgjerningsskolen for Piger bestaar fremdeles. Byens offentlige Tegneskole fortsatte i Femaaret sin Virksomhed.

7. J o r d b r u g e t inden Byens Grændser antages i Femaaret at have udvidet og forbedret sig og at være i god Opkomst.

8. Kommunale Foranstaltninger. Til Vedligeholdelse, Udbedring og Oparbejdelse af Gader medgaar, som i forrige Femaarsberetning anført, aarlig et temmelig betydeligt Beløb. Grunden bestaar næsten overalt af Sten

og Terrænet er i det hele meget kuperet. Fyld og Grus maa føres langveisfra og koster ei ubetydeligt. I Femaaret er en Gade, ca. 100 Meter lang, og igjennem Skaret anlagt og tildels oparbejdet, 2 andre i samme Strøg ere adskilligt forbedrede. En G a d e er anlagt i Ystenæsset til Forbindelse mellem Hovedveien til Borgund og Langgaden i Ystenæsset, ca. 25 M. lang. Stenvaagveien er i sin ydre og indre Trediedel i en Længde af ca. 300 Meter forsynet med Kantsten og forbedret, hvad selve Veilegemet angaar; et Stykke ved Posthuset, af Længde ca. 60 Meter, er oparbejdet. Den i forrige Femaarsberetning omtalte Bro over til Buholmen er opført og Langgaden paa nævnte Holme delvis planeret. Torvet i Byens Centrum er færdigt og forsynet med bred Trappenedgang til Sundet, hvorved en bekvem ny Landings- og Omsætningsplads er erholdt. Bakken ved Byens ældre Østgrændse er bleven betydeligt sænket og Gaden sammesteds udvidet i Bredde. Kloaker ere omarbejdede og reparerede i diverse Strøg. De i Femaaret ny tilkomne Kloaker have en samlet Længde af ca. 390 Meter. Vandledningens Længde er uforandret. Et nyt Vandbassin er bygget paa Axelen, ca. 180 Fod høiere end nederste Bassin, hvorfra Byens Vandledningsrør udgaar og til hvilket det nye Bassin har Afløb. Bassinet rummer ca. 30 000 Tønder Vand. Offentlige Spring og Kraners Antal er som før 13. Brandkummernes Antal 36, private Vandindtag til Udgangen af 1885 ialt 163.

Brandredskaberne ere i god Orden. Nogen Ildebrand af større Betydning har ei fundet Sted i Femaaret. Gadelygternes Antal er for Tiden 160.

Selskabet for Aalesunds Bys vel bestaar fremdeles og har gaet fremad i Medlemsantal og i private Bidrag. I de sidste 5 Aar har Selskabet havt et aarligt Tilskud af Brændevinssamlaget af fra 300-800 Kroner, hvorved det er blevet istand til at udføre forskjellige Anlæg og Plantninger til Byens Forskjønnelse. En længere Spadserevei fra den nye Kirkegaard langs Axelens Nordside og over Fjeldet er anlagt.

Forrige Aar er efter Selskabets Initiativ med Tilskud af Kr. 1000 af Brændevinssamlaget blevet indkjøbt et større Grundstykke ved Axelens Vestside til Anlæg af Park. Dette Arbejde er paabegyndt.

Til Havnevæsenet er, foruden de aarlige Udgifter ved Minering og Mudring i Havnen m. m., anskaffet en ny Moringsbøie á Kr. 880, 10 nye Fortøiningsringe i Fladholmen m. m. Havnekassens Eiendomme af Redskaber o. s. v. udgjorde ved Udgangen af 1885 Kr. 25 280.

9. Forskjelligt. Aalesunds Arbejderforening eiede ved Udgangen af 1885 ca. Kr. 16 500, hvoraf ca. Kr. 3000 tilhører Understøttelsesfondet, ca. Kr. 1000 Inventariet og Resten Grundfondet. Af dette er ca. Kr. 8000 anvendt til Indkjøb og Planering af en Tomt til Bygning for Foreningen, medens Kr. 8000 have disponible til Opførelsen af denne Bygning. Foreningens Indtægter have i sidste Regnskabsaar udgjort ca. Kr. 2300, Udgifterne ca. Kr. 1250. Foreningen betaler Understøttelse i Tilfælde Sygdom eller Dødsfald. Den har 200 aktive og 50 passive Medlemmer. De første have

at betale aarlig Kontingent 4 Kr, de sidste 2 Kr. Inden Foreningen er en Lægekasse og Understøttelseskasse, hvorved Deltagere mod bestemt Tilskud faa fri Læge i Sygdomstilfælde og en Understøttelse i Tilfælde af Dødsfald.

Aalesunds Almubibliothek tæller nu ca. 1000 Bind. Udlaanenes Antal er ca. 2500 aarlig. Det er aabent 2 Gange ugentlig. Indtægterne ere Kr. 80 aarlig af Kommunen Kr. 120 af Brændevinssamlaget og i de senere Aar Statsbidrag af Kr. 80-100. Udgifterne have været ca. Kr. 100 aarlig, og omtrent det samme Beløb har været anvendt til Indbinding af gamle og Anskaffelse af nye Boger. Bestyrelsen bestaar af Sognepræsten og 3 valgte Mænd.

Athenæet bestaar endnu med omtrent samme Medlemsantal som tidligere.

Aalesunds Sparebank har ved kongelig Resolution faaet Tilladelse til at likvidere. Hvorledes dens Status er og hvad Udbytte den vil give til sine Fordringshavere, ser jeg mig ei istand til at oplyse. Der arbeides for at faa den omdannet til en Aktiebanc. Hvorvidt dette vil lykkes, kan nu ei afgjøres.

Aalesunds Kreditbank har fortsat sin Virksomhed. Af Aktiekapitalen Kr. 500 000, hvoraf indbetalt 30 % eller Kr. 150 000, har i Femaaret intet været indkaldt. Udbyttet har i Femaaret aarlig været 5 % af den indbetalte Del. Paa Sparebank- og Foliokonti indestod ultimo Decbr. 1880 Kr. 423 000 og ultimo Decbr. 1885 Kr. 585 000.

10. Tilstanden i Almindelighed. Stedets økonomiske Stilling antages i Femaaret ei at være synderlig forandret. De aarlige Tider have her som andetsteds gjort sig gjældende og enkelte af Periodens 5 Aar vare særdeles ugunstige for Exportørerne af Fiskeprodukter. For Fisker- og Arbeidsklassen var Perioden autagelig noksaa gunstig paa Grund af de lave Priser paa Levnetsmidler. Det i de seneste Aar drevne Kveitefiske har bidraget adskilligt til forøget Fortjeneste for Fiskerne. Perioden har vist en almindelig Bestræbelse for Indskrænkning i Udgifterne, og Resultatet antages at være, at, om Byens økonomiske Tilstand end ikke kan antages at være gaaet fremad i Femaarat, spores der dog paa forskellige Maader Udvikling i Retning af en bedre Udnyttelse af Byens og omliggende Distrikters naturlige Indtægtskilder. Daglønnen var i 1883 for almindelige Arbeidere Kr. 1.60 om Sommeren og Kr. 1.50 om Vinteren. Ædruelighedstilstanden antages at være noksaa god. Byens Folkemængde antages nu at være ca. 7000. De i den almindelige Brandforsikringsindretning assurede Bygningers Antal var ved Udgangen af 1885 505 og den samlede Taxtsum, som ved Udgangen af 1880 var Kr. 4 458 370, var ved Udgangen af 1885 Kr. 4 762 730.

I 1885 var Skatteydernes Antal 1467. Den antagne Formue Kr. 4 268 000 og Indtægten Kr. 1 725 400. Den samlede Byskat var i 1885 Kr. 94 309.14. Til Skolevæsenet var i samme Aar bevilget Kr. 16 600. Til Fattigvæsenet i samme Aar var udlignet Kr. 32 980.

Brændevinsafgiften udgjorde Kr. 6666.66, Ølafgiften Kr. 4400.

Byens Gjæld var ca. Kr. 252 000 Kr. ved Udgangen af 1885.

I Femaaret var:

af hændet faste Eiendomme	127	Sum Kr. 488 474.41
thinglæst Panteheftelser	250	- - 982 353.60
aflæst Do.	113	- - 363 526.14
afholdt Tvangsauktioner over fast Gods, hvor Salg har fundet Sted	27	- - 139 006.00
afholdt Tvangsauktioner over Løsøre	70	- . 46 148.88
- Exekutioner	170	- . 163 162.48
- Udpantninger	1252	- . 68 984.37 ⁴⁴

Ved de af Byfogderne afgivne Beretninger har jeg intet Væsentligt at bemærke.

Romsdals Amt 31te Marts 1887.

Underdanigst

Arveschoug.
